

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

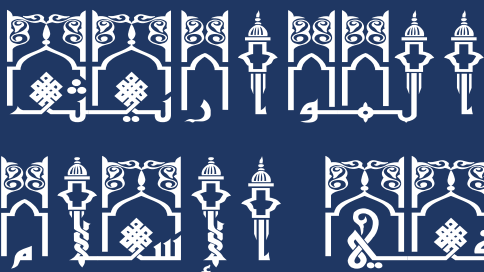
المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

DEDIČSKÉ PRÁVO

PODĽA ISLAMSKÉHO
NÁBOŽENSTVA A ISLAMSKÉHO
PRÁVA

JUDr. ABDULWAHAB AL-SBENATY

Dedičské právo podľa islamského náboženstva a islamského práva

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2018

©Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978 – 80 – 570 – 0595 - 7

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Dedičské právo a jeho koncepcia podľa islamu.....	7
3. Vyživovacia povinnosť podľa islamského náboženstva.....	13
3.1. Vyživovacia povinnosť voči príbuzným	16
3.2. Vyživovacia povinnosť manžela voči manželke	19
4. Základné pramene dedičského práva	25
5. Dedenie zo zákona	26
5.1. Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al Furúd	30
5.2. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb).....	40
5.3. Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al Arhám)	44
5.4. Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al radd)	45
5.5. Dedičské právo nemanželského dieťaťa	48
5.6. Neprítomnosť a vyhlásenie za mŕtveho	49
5.7. Dedičské právo počatého dieťaťa	51
5.8. Zastretie a vydedenie	52
5.9. Štátna pokladnica.....	55
5.10. Príklady dedenia zo zákona.....	56
5.10.1. Situácie, keď je podiel muža raz taký, ako podiel ženy	56
5.10.2. Situácie, keď je podiel muža a ženy rovnaký	58
5.10.3. Situácie, keď je dedičský podiel ženy väčší ako je dedičský podiel muža.....	70
5.10.4. Situácie, keď žena dedí, ale muž, ktorého dedičské postavenie je podobné jej dedičskému postaveniu, nededí (nemá žiaden podiel na pozostalosti)88	

6. Dedenie na základe závetu	94
7. Záver.....	99
Použitá literatúra	101
Z našich publikácií	103

1. Úvod

Dedičské právo podľa islamského náboženstva bola a je jednou z tém, ktoré sa zneužili a zneužívajú pri rôznych príležitostiach, keď sa hovorí o nerovnom postavení muža a ženy v islame. Takéto niečo je v prvom rade spôsobené povrchnými znalosťami o islamskom náboženstve.

Základným cieľom tejto publikácie je oboznámiť čitateľov s celkovou koncepciou dedičského práva, hlavne podľa základného prameňa islamského náboženstva a islamského práva, ktorým je Korán. Jedine pochopením celej koncepcie dedičského práva a jeho prepojenosť s celkovým sociálnym systémom a životom spoločnosti, je možné pochopiť aj koncepciu delenia dedičstva medzi pozostalými - dedičmi.

Častokrát je otázka dedičstva zahmlená aj u veľkej časti samotných muslimov. Korán, ako základný prameň islamského náboženstva a islamského práva upravuje dedičské právo v troch základných znameniach (veršoch). Náročnosť a určitá komplikovanosť dedičského práva vznikla neskôr, keď sa právna veda islamského práva a sudcovská tvorba práva začali vyvíjať spolu s vývojom spoločnosti a reagovať na nové otázky spojené s praktickou stránkou uplatňovania dedičského práva a delenia dedičských podielov.

Korán priniesol do života spoločnosti a ľudí právnu istotu a zaviedol zásady, ktoré boli vo vtedajšej spoločnosti nemysliteľné. Zaviedol povinné podiely zo zákona, ktoré patrili neopomenuteľným dedičom. Ženy (až na zriedkavé výnimky) predtým nededili, čo bolo pravidlo hlboko zakorenené v spoločnosti pred islamom. Ženy boli dokonca v mnohých

prípadoch predmetom samotného dedičstva. Islam to všetko zmenil. V priebehu niekoľkých rokov urobil nepredstaviteľný skok v dovtedajšej spoločnosti. Jednou zo základných zmien bolo aj dedičské právo. Korán jednoduchým spôsobom zakotvil povinné právo ženy (manželky, matky, dcéry a pod.) na dedičstve. Zmeniť takéto zásady dedenia dedičstva bolo v tej spoločnosti niečo nepredstaviteľné. Do takej miery, že ešte dnes (po vyše 1400 rokov) v niektorých odľahlejších oblastiach muslimských krajín prevláda v spoločnosti zvyk žene nedať jej podiel napriek tomu, že si tam uvedomujú, že porušujú ustanovenia islamského náboženstva. Základná právna úprava, ktorá zakotvila právo dedičov na povinné podiely na dedičstve je obsiahnutá v znamení (verši) Koránu č. 7 kapitoly č. 4 pod názvom „Ženy“. Toto znamenie hovorí: „Muži majú podiel z toho, čo zanechali ako dedičstvo rodičia a najbližší a ženy majú podiel z toho, čo zanechali ako dedičstvo rodičia a najbližší, nech by išlo o menej alebo viac. Je to podiel povinný“ Korán (4:7).¹

Ďalšou podstatnou zmenou, ktoré islamské náboženstvo v tomto smere zaviedlo bolo prepojenie sociálneho systému a vyživovacej povinnosti s dedičským právom. Vzalo do úvahy, že základné zásady islamského náboženstva musia byť vhodné pre každú dobu. Preto prepojilo viaceré prvky sociálneho systému vzájomne, aby sa dosiahol čo najlepší výsledok v každom čase. Ponechalo pritom prostredníctvom ďalších ustanovení spoločnosti voľnosť, aby si upravila vykonávacie právne normy podľa potrieb danej doby a miesta v ktorých sa mali aplikovať.

Prepojenie vyživovacej povinnosti s dedičským právom znamenalo, že tí muži, ktorí mali zo zákona povinnosť

¹ KORÁN, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., druhé vydanie 2015.

vyživovať ženu, dostali zo zvyšku dedičstva (po splatení dlhov poručiťľa a vykonaní závetu z určenej časti dedičstva) dvojnásobný podiel, aby boli schopní túto ťarchu vyživovacej povinnosti niest' zodpovedne.

Uvedené zásady sa potom premietli do reálneho života tak, že podľa toho, kto dedí po poručiťľovi, mohol byť konečný podiel muža väčší než podiel ženy, alebo ich podiely mohli byť rovnaké, alebo podiel ženy bol nakoniec väčší než podiel muža. Výšku konečného podielu ovplyvňovali viaceré faktory, ktoré uvádza predkladaná publikácia.

V ďalšom výklade sa budeme snažiť vysvetliť úpravu dedičského práva v čo najjednoduchšej forme, pričom sa sústredíme len na tie najpodstatnejšie úpravy. V našej práci sme v niektorých prípadoch uprednostnili preklad právneho pojmu alebo prepis jeho výslovnosti do slovenského jazyka a jeho použitie v danom prepise, napriek tomu, že podobný pojem existuje aj v slovenskej právnej terminológii. Urobili sme to najmä z dôvodu, že tieto podobné pojmy sú síce z veľkej časti totožné obsahovo, avšak niektoré odlišnosti v ich základnom význame a obsahu by mohli viesť k určitej dezinterpretácii alebo mylnému pochopeniu, k situácii, ktorej sme sa chceli vyhnúť.

2. Dedičské právo a jeho koncepcia podľa islamu

Základná koncepcia dedičského práva podľa islamského náboženstva vychádza z toho, že všetko, čo ľudia majú je niečo, čo im Boh dočasne zveril do užívania. V tom sa budú ľudia striedať až do skončenia tohto terajšieho života.. Potom Boh zdedí (obrazne povedané) všetko, čo je na Zemi, t. j. všetko sa znova vráti, tak ako tomu bolo na začiatku, k Bohu najvyššiemu, aby rozhodol, čo s tým ďalej.

V tomto živote je ale zverený majetok určený na to, aby ľudom slúžil a pomáhal im prežiť tento život.

Každý človek zomiera a z tohto života odchádza v určený čas. To znamená, že stráca moc nad majetkom, ktorý vlastnil v tomto živote a tento majetok prejde do správy a užívania niekoho iného. Poručiteľ (zomrelý, ktorý zanechal dedičstvo) vo svojom terajšom živote spájali mnohé blízke vzťahy s inými ľuďmi. Tieto vzťahy mohli vzniknúť hlavne z dôvodu príbuzenstva. Mohli, ale vzniknúť aj na základe iných právnych vzťahov alebo skutočnosti, ako je napríklad uzatvorenie manželstva.

Je prirodzené, že majetok po každom človeku prechádza na niekoho iného po jeho smrti. Zvyčajne má tento majetok pomáhať tým najbližším ľuďom poručiteľa – pôvodného vlastníka po ktorom sa dedí a zabezpečiť ich potreby. Preto je samozrejmosťou, že za normálnych okolností takýto majetok dedia najbližší príbuzní poručiteľa, jeho deti, manželka, rodičia, vnuci a pod. Aby nenastal neporiadok v poradí dedenia po poručiteľovi, je toto poradie stanovené v

Koráne a z neho odvodené aj v islamskom práve. Samozrejme ostáva ponechaná aj určitá voľnosť poručiťovi rozhodnúť sa, ako naloží s časťou svojho majetku.

Islamské náboženstvo pozná dva druhy dedenia. Dedenie zo zákona a dedenie na základe závetu. Najčastejšie sa vyskytuje kombinácia oboch druhov dedenia.

Keď poručiť zomrie, prvé čo sa vykoná je, že sa splatia jeho dlhy. Potom, ako sa dlhy splatia, nastupuje závet na základe ktorého poručiť určil ako si želá, aby sa naložilo s určenou časťou jeho majetku. Až potom nastupuje dedenie zo zákona. Korán v tomto smere určil tzv. neopomenuteľných dedičov, t. j. dedičov, ktorí musia dostať povinný podiel z dedičstva.

Islamské náboženstvo vychádza z celkovej koncepcie funkcionality majetku, t. j. že majetok plní určitú funkciu v tomto živote a tej má slúžiť. Preto sa stretávame s tým, že sú všetky oblasti nakladania s majetkom častokrát prepojené. Pochopiť systém dedičského práva podľa islamského náboženstva a zásady na ktorých je vybudovaný nie je možné bez toho, aby sme pochopili prepojenosť tohto dedičského práva s vyživovacím právom. Obe práva sa dopĺňajú a podporujú navzájom. Pritom vyživovacie právo (právo na výživné a zaopatrenie) má silnejšiu pozíciu, pretože trvá dlhší čas, kým dedičské právo sa uplatňuje len v momente smrti poručiťa. Na vyživovacie právo priamo nadväzuje tretia zásada na ktorej je postavené dedičské právo. Odzrkadľuje sa to v tom, že tam, kde existuje vyživovacie právo a je predpoklad, že bude muža ťažovať, tam sa mužovi priznáva väčší dedičský podiel ako žene. Finančné zabezpečenie ženy je zo zákona na mužovi, takže svoj dedičský podiel si žena odloží, ale muž ho používa sčasti aj na zabezpečenie potrieb ženy, ktorá mala svoj podiel na dedičstve. Žena má v určitom poradí právo na finančné zabezpečenie voči synovi, otcovi,

bratovi a iným príbuzným. Vyživovacia povinnosť pritom zaťažuje najskôr bližšieho príbuzného a až keď by nebol spôsobilý túto vyživovaciu povinnosť plniť, prechádza na ďalšieho príbuzného v poradí.² Vyživovacia povinnosť muža je pritom finančne náročná, keďže je povinný zabezpečiť hlavne náklady na bývanie, stravu a ošatenie pre manželku a deti. Okrem toho je povinný zabezpečiť náklady na zdravotnú starostlivosť (pričom ani v dnešnej dobe nie je všade zavedený verejný systém zdravotnej starostlivosti), a iné. Takže v porovnaní so ženou je finančné zaťaženie muža omnoho väčšie než finančné zaťaženie ženy. Toto finančné zaťaženie muža je hlavne vo vzťahu k svojej rodine Preto je pri situáciách, keď dedia členovia tejto rodiny aj podiel muža, väčší než podiel ženy. Zdôrazňujeme pritom, že dedičské právo je zaručené rovnako mužovi aj žene, ale v priamej súvislosti s finančným zaťažením je podiel muža väčší tam, kde sa predpokladá, že je jeho finančné zaťaženie väčšie v porovnaní so ženou. Ako sme už uviedli, dedičské právo muža aj ženy je zakotvené v znamení (verši) Koránu 4:7.

Princíp finančného zaťaženia sa prejavuje aj v tom, že predpokladaná dĺžka a náročnosť finančného zaťaženia bude väčšia u detí než u rodičov. Rodičia zvyčajne už majú tú základnú časť svojho život za sebou a vekom ich potreby a nároky klesajú. Deti naopak majú život pred sebou a ich finančné nároky sú vysoké a častokrát majú stúpajúcu tendenciu. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje a prejavuje okrem iného aj v priznaní väčšieho dedičského podielu na dedičstve deťom než rodičom, príp. starým rodičom.

² Dr. Muna Chaled Muhammad Ali Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá sa okolo neho vedie a odpovede na to Vedecká štúdia uverejnená v časopise Islamské právo a islamské štúdia, č. 20, august 2012.

Okrem vyživovacej povinnosti, zaťažuje muža aj veno, ktoré žene (ako budúcej manželke) daruje. To znamená, že syn, ktorý vstupuje do manželstva a bude musieť poskytnúť budúcej manželke veno, bude musieť finančne zabezpečovať svoju manželku a svoje deti, bude preto finančné prostriedky potrebovať omnoho viac ako jeho sestra, ktorá sa stane manželkou (dostane veno a finančne ju bude povinný zabezpečovať manžel).³

Zákonné dedičské právo v islame je založené na troch zásadách obsiahnutých v Koráne.

Prvá zásada predstavuje stupeň príbuzenstva medzi poručiteľom a dedičom. Čím je stupeň príbuzenstva bližší medzi poručiteľom a dedičom, tým dedič dedí väčší podiel a čím je stupeň príbuzenstva vzdialenejší, tým dedič dedí menej.

Druhá zásada kladie dôraz na generačnú postupnosť medzi poručiteľom a dedičom. To znamená, že čím je dedič generačne mladší a teda začína svoj život a začína znášať povinnosti s ním spojené o to väčší podiel na dedičstve má. Čím je dedič generačne starší, je jeho podiel menší. Nerozlišuje sa tu pritom medzi mužom a ženou. Takýmto spôsobom dcéra poručiteľa dostane väčší podiel na dedičstve než matka poručiteľa. Dcéra v takomto prípade dedí aj viac ako otec poručiteľa aj keď by bola ešte úplne malá a otec poručiteľa by bol pôvodcom celého majetku poručiteľa. Dedičský podiel dcéry v takomto prípade sa môže rovnať až jednej polovice celého dedičstva. Dedičský podiel syna je väčší než dedičský podiel otca poručiteľa, aj keď sú obaja mužského pohlavia.

Tretia zásada sa odvíja od zákonnej miery finančného zaťaženia dediča v prospech ostatných dedičov, ktorú sme už

³ Dr. Muna Chaled Muhammad Ali Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá sa okolo neho vedie a odpovede na to. Vedecká štúdia uverejnená v časopise Islamské právo a islamské štúdia, č. 20 august 2012.

spomenuli. Toto pravidlo je jediné pravidlo, ktoré keď sa uplatní, rozlišuje v dedičskom práve medzi pohlaviami. Táto tretia zásada sa ale uplatňuje až potom, ako sa uplatnia obe už spomenuté zásady. To znamená, že prvá a druhá zásada majú prednosť pred treťou zásadou a až po ich uplatní sa uplatní táto tretia. V Koráne je zoslané v kapitole č. 4 znamenie (verš) č. 11: „Boh vám odkazuje o vašich deťoch: Mužskému potomkovi náleží rovnaký podiel, aký náleží dvom potomkom ženského pohlavia ...“ Ako uvádza Dr. Muhammad Amara pri výklade filozofie dedenia v islame, táto zásada sa vzťahuje konkrétne na situáciu, keď dedia deti.

Uvedená tretia zásada v konečnom dôsledku znamená, že existujú len štyri prípady, keď by žena mohla dediť polovicu podielu muža. Naproti tomu existuje 30 prípadov, keď žena dedí rovnaký podiel ako muž a 10 prípadov, keď žena dedí väčší podiel ako dedí muž. V dedičskom práve, ale existujú aj prípady, keď žena dedí a muž nie.

K uvedeným zásadám je potrebné uviesť ešte jedno pravidlo, ktoré sa uplatňuje pri dedení súrodencov (bratov a sestier) poručiteľa. Tu islamské náboženstvo rozoznáva medzi súrodencami pochádzajúcimi od spoločného otca a matky, súrodencami len od spoločnej matky a súrodencami len od spoločného otca. Berie sa do úvahy toto príbuzenstvo vo všetkých jeho formách, avšak sila takéhoto príbuzenstva z hľadiska dedičského práva je rozdielna. Najsilnejšia väzba súrodenca na poručiteľa je tam, kde ide o súrodenca od toho istého (spoločného) otca a matky.

V momente smrti poručiteľa sa objavuje niekoľko práv a povinností vo vzťahu k majetku, ktorý poručiteľ po sebe zanechal. Tieto práva a povinnosti sa začínajú uplatňovať podľa nasledujúceho poradia:

1. Z majetku poručiťa sa najprv uhradí všetky výdavky spojené s jeho pohrebom,
2. Splatia sa všetky známe dlhy poručiťa. Dlhy poručiťa pritom môžu byť rôzne. Môže ísť o dlhy voči iným ľuďom, nesplnené sľuby dané Bohu alebo nesplnené zákonné povinnosti. Sľub daný Bohu môže spočívať v sľube poručiťa počas svojho života (nie pre prípad svojej smrti, pretože to už by bola závet), že dá na dobročinnosť určitú sumu a pod. V tejto otázke sa stretávame s niekoľkými právnymi stanoviskami učencov a právnych autorít. Niektoré tieto stanoviská hovoria, že sľuby dané Bohu a daňové povinnosti voči štátu sa majú splniť ako prvé. Potom prídu na rad ostatné podlžnosti. Stanoviská ďalších právnych autorít spájajú sľuby dané Bohu (vrátane odvodov určených náboženstvom, ako je napr. odvod zakat) s osobou poručiťa a jeho existenciou v tomto živote (personálne práva), takže smrťou poručiťa tieto povinnosti zanikajú. Preto zaraďujú na prvé miesto splatenie dlhov poručiťa voči veriteľom. Na tomto základe sa potom sľuby dané Bohu (vrátane odvodov určených náboženstvom) nemusia splatiť a ich prípadné plnenie je už len na dobrovoľnom uvážení zo strany dedičov (môžu ich splatiť, ale nemusia). Iné právne autority zastávajú v tejto otázke stanoviská, ktoré kladú všetky dlhy poručiťa na tú istú úroveň.⁴
3. Vykoná sa závetu z jednej tretiny toho, čo ostalo. To znamená, že potom, ako sa uplatnia práva a povinnosti uvedené v prvom a druhom bode, zvyšok pozostalosti sa rozdelí na tri tretiny. Jedna tretina je určená na vykonanie závetu poručiťa.
4. Po vykonaní tretieho bodu – vykonaní závetu, sa zvyšok pozostalosti (zvyšné dve tretiny) rozdelí medzi dedičov. Ak by ostalo niečo z tretiny z ktorej sa závet vykonával, pripočíta sa

⁴ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, rok vydania 2004, strana 1100.

to k tým zvyšným dvom tretinám na rozdelenie. Ak by tretina určená na vykonanie závetu nepostačila, neuberie sa už nič z ďalších dvoch tretín.

3. Vyživovacia povinnosť podľa islamského náboženstva

Ako sme už uviedli v predchádzajúcom výklade, dedičské právo, resp. rozdelenie niektorých zákonom stanovených povinných dedičských podielov, je priamo späté s vyživovacou povinnosťou.

Vyživovacia povinnosť pritom zaťažuje vždy muža vo vzťahu k príbuznej žene, k deťom a k ostatným príbuzným.

V prvom rade si treba uvedomiť, že ustanovenia islamského náboženstva boli zoslané pre rôzne spoločnosti v rôznom čase. To znamená, že islamské náboženstvo obsahuje ustanovenia, ktoré sú vo všeobecnosti aplikovateľné vždy a všade. Vychádzajú z ľudského prirodzeného chápania sveta.

Postoje ľudí v niektorých krajinách ekonomicky silnejších ovplyvňujú v súčasnosti sociálne systémy financované štátom. Mať dobrý, prepracovaný a bohatý systém sociálneho zabezpečenia je podľa nás veľmi vítaná vec. Ale takýto systém si v súčasnosti môže dovoliť len hrstka štátov na svete. A je otázne, dokedy bude udržateľný, keďže spotrebováva značnú časť štátneho rozpočtu týchto krajín. Naznačili sme, že, silný systém sociálneho zabezpečenia je prospešný a určite nie je v rozpore s islamským náboženstvom, jeho zásadami a jeho sociálnym systémom. Avšak štátom financovaný systém sociálnej starostlivosti odbúrava z veľkej časti zaužívaný systém vzájomnej podpory v rámci rodiny a príbuzenstva. Je otázne, aký bude postoj ľudí v budúcnosti, keď už štátny rozpočet nebude schopný pokrývať dávky sociálneho zabezpečenia a starobné dôchodky obyvateľstva.

Otázne je bude možné obnoviť tieto pretrhané väzby vzájomnej podpory v rámci rodiny. Neprešla ešte dlhá doba odvtedy, keď sme boli svedkami niečoho obdobného, aj keď stále v malom meradle.. Stalo sa to v prípade Grécka a jeho finančného úpadku. Skracovali sa sociálne dávky a znižovali sa dôchodky. Grécku nesmierne pomohla skutočnosť, že bolo súčasťou Európskej únie a jej finančného systému. V opačnom prípade by zrejme museli byť omnoho zásadnejšie okresané všetky sociálne dávky a dôchodky. Z uvedených a z iných dôvodov sme zdôraznili, že systém výživného islamské náboženstvo určilo, aby bolo v súlade s každou dobou a každou spoločnosťou. Základy sú určené a už každá spoločnosť si čiastkové úpravy určí podľa svojich potrieb v danom čase a na danom mieste. Možných variácií je v tomto smere veľa..

Aby muž mohol túto svoju vyživovaciu povinnosť voči príbuzným plniť, musí mať aj väčší príjem ako žena (ktorá takúto povinnosť nemá). Prepojenosť vyživovacieho a dedičského práva znamená, že sa vytvorili predpoklady na to, aby mala aj žena lepšie a kvalitnejšie vyživovacie právo. To ale predpokladá, že povinný muž má byť aj majetnejší. Od jeho finančných pomerov potom závisí aj kvalita plnenia tejto povinnosti voči ženám a deťom. Zdôrazňujeme pritom, že úroveň a výška vyživovacej povinnosti je v určitom smere viazaná aj na finančné pomery toho, kto túto povinnosť má plniť.

Prepojenosť vyživovacieho práva a dedičského práva vychádza tiež z niektorých špecifik a odlišností sociálneho života muža a ženy. Existujú totiž situácie, keď je potrebné priamo zo zákona ženy finančne zaopatriť, pretože v danom čase plnia iné dôležité úlohy pre spoločnosť. Ide o situácie, keď je žena ťarchavá, obdobie po pôrode, obdobie počas ktorého sa deti vychovejávajú a je potrebné sa im plne venovať, a iné.

Vyživovacie právo sa plní voči príbuzným, manželke a voči otrokom v prípade ich existencie (dnes je táto posledná povinnosť už bezpredmetná, takže sa jej nebudeme ďalej venovať.)

O tom, že sa má pomáhať ostatným nájdeme viaceré znamenia (verše) v Koráne. Z nich spomenieme znamenie (verš) 9:60, ktoré má všeobecný charakter a ukladá všeobecnú povinnosť finančne pomáhať kategóriám ľudí tam uvedených. Verš hovorí: „Milodary sú určené chudobným, biednym, správcom, ktorí sa o ne starajú, tým, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami, na oslobodenie krkov spod otroctva, na oslobodenie dlžníkov spod dlžoby, na cestu, ktorú Boh určil a cestujúcim v tiesni..“ Ďalšie znamenie (verš) Koránu 4:36 hovorí: „Uctievať Boha a nepridružiťte k Nemu nič a dobre zaobchádzajte s rodičmi, s príbuznými, sirotami, biednymi, so susedom príbuzným, so susedom cudzím, so spoločníkom cudzím, so stiesneným pocestným a s tými, ktoré vlastní vaša pravica.“

Z výrokov proroka Muhammada (P.) uvedieme nasledujúci výrok zo zbierky prorokových výrokov od kronikára Muslim: Žáber uviedol, že jedného dňa jeden muž z rodu Bení Azra odkázal, že keď zomrie, má byť jeho otrok, ktorého vlastnil prepustený na slobodu. Prorok Muhammad si ho zavolať a spýtal sa ho: „Máš iný majetok než jeho (otroka)?“ Muž odpovedal: „Nie.“ Prorok otroka vzal a povedal, kto otroka odkúpi odo mňa? (vykúpi ho)“ Naim Bin Abdulláh Al Adavi ho vykúpil za osemsto dirhamov. Prorok peniaze vzal a dal ich mužovi (vlastníkovi vykúpeného otroka) a povedal mu: „Začni sám so sebou a daj samému sebe milodar (kúp si, čo potrebuješ). Ak by niečo ostalo, tak daj z toho tvojej rodine. Ak by aj potom niečo ostalo, tak daj z toho tvojím príbuzným. Ak by aj potom niečo ostalo, tak to rozďaj tak a tak (podľa potreby).“

3.1. Vyživovacia povinnosť voči príbuzným

Ide o povinnosť, ukladajúca sa povinnému (ktorý má nadbytok finančných prostriedkov) voči svojmu chudobnému príbuznému,. Takto je z právneho hľadiska charakterizovaná vyživovacia povinnosť voči príbuzným.

Základnými znakmi vyživovacej povinnosti v tomto smere sú

- a) začína sa s najbližšími príbuznými
- b) ide o príbuzných, ktorí nemajú žiaden príjem z ktorého by mohli žiť. To predpokladá v prípade potomkov, že takýto príjem nemajú z dôvodu: a) veku (veľmi mladí alebo veľmi starí), alebo b) choroby, ktorá im bráni v práci a zárobku, alebo c) štúdiu pri ktorom nie je možné zároveň aj pracovať a zarábať, alebo d) že ide o ženu, ktorá nemá príjem, ktorý by jej postačoval. Pri rodičoch sú podmienky len dve: a) rodič je chudobný a nemá príjem, b) potomok je finančne zabezpečený, pracuje a zarába alebo má dostatok príjmov.⁵

Vo vzťahu k vyživovacej povinnosti k ostatným príbuzným sú pravidlá už prísnejšie. Na to, aby mal vzdialenejší príbuzný právo na povinné výživné musí spĺňať tieto podmienky: a) aby bol tento príbuzný chudobný a nemohol ani pracovať alebo si zaobstarať zdroj príjmu. Vyživovacia povinnosť týchto príbuzných sa skôr berie ako nutnosť, aby nedošlo u nich k ujme z dôvodu hladu, smädu alebo absencie tých najnutnejších potrieb na život, bez ich zavinenia alebo nedbanlivosti, b) aby bol ten, kto je povinný plniť túto vyživovaciu povinnosť finančne schopný túto povinnosť plniť; ak by nebol, potom nie je povinný plniť,

⁵ Dr. Muhammad J. T. Abídi, Podmienky vyživovacej povinnosti manželov podľa islamského práva, vydal: Dār Al Huda a Dār Al Fadila, 2004.

c) aby bol ten, kto má povinnosť výživy možným dedičom toho, voči komu túto povinnosť má plniť. V tejto tretej podmienke sa plne prejavuje prepojenosť dedičského práva s právom na výživné. Totiž táto povinnosť je uložená len tomu, kto by v prípade smrti prijímateľa výživného, prichádzal do úvahy ako dedič po poberateľovi výživného.

Vo vzťahu k vyživovacej povinnosti rodičov a detí, nastala určitá zhoda medzi učencami v tom smere, že syn je povinný vyživovať svojich rodičov, ktorí nemajú príjem. Taktiež je tu daná vyživovacia povinnosť otca voči svojim deťom, ktorí nemajú príjem. Právne školy (právne smery) sa potom rozdeľujú v stupni vyživovacej povinnosti, t. j. či sa táto vzťahuje len na prvú úroveň predkov a potomkov (rodičia a deti) alebo aj na ďalšie úrovne (prarodičia a vnuci). Takmer všetky školy pritom poukazujú na to, že vyživovacia povinnosť je všade tam, kde existuje dedičské právo, t. j. tam kde prichádza do úvahy, že muž dedí po predkoch alebo potomkoch; tam prichádza do úvahy aj vyživovacia povinnosť.

Pri tomto výklade zdôrazňujeme, že ide o povinnú vyživovaciu povinnosť zo zákona. To znamená, že sa nekladú žiadne medze tomu, aby si ľudia pomáhali navzájom a podporovali sa mimo zákonom uloženú povinnosť. Islamské náboženstvo totiž zapája do sociálnej pomoci a vzájomnej podpory ľudí medzi sebou duchovnú stránku v podobe získania odmeny za dobré skutky jednak pre toho, kto pomoc poskytuje a jednak pre toho, kto o pomoc nežiada, keď ju nepotrebuje. Toto zákonné vyživovacie právo je určené hlavne pre situácie, keď nie je príliš rozvinuté duchovné cítenie členov spoločnosti a ich spolupatričnosť.

Na dotvorenie celého obrazu je potrebné ešte dodať, že zákonnú vyživovaciu povinnosť mnohé právne školy viažu aj na to, že osoba, ktorá je prijímateľom tejto pomoci má byť muslimom. Takéto ustanovenie má svoje opodstatnenie v tom,

že nemožno nútiť niekoho, aby zo zákona finančne pomáhal niekomu, kto by sa mohol správať nepriateľsky voči islamskému náboženstvu alebo muslimom. To by vyvolávalo v praxi veľmi veľa konfliktov. Ak nie je takýto príbuzný muslimom, zákonná vyživovacia povinnosť voči nemu odpadá podľa stanoviska uvedených právnych škôl, je ale možné takémuto nemuslimovi poskytnúť pomoc (dobrovoľne) zo strany ktoréhokoľvek muslima alebo zo systému zakaty – systému sociálnej starostlivosti.⁶ To znamená, že sociálny systém islamu má dostatok nástrojov na efektívnu pomoc každému, muslimovi aj nemuslimovi.

3.2. Vyživovacia povinnosť manžela voči manželke

Z hľadiska pojmu možno vyživovaciu povinnosť manžela voči manželke charakterizovať, ako právo manželky na finančné zabezpečenie, ktoré vzniká na základe riadne uzatvoreného manželského zväzku. Pod riadne uzatvoreným manželským zväzkom treba rozumieť splnenie podmienok, ktoré islamské náboženstvo požaduje na platnosť manželstva.

Ak hovoríme o platnom manželstve je potrebné poukázať na to, že islamské náboženstvo požaduje splnenie veľmi jednoduchých podmienok na platnosť manželstva. Sú to: spôsobilosť na uzatvorenie manželstva, vek, veno, dvaja spravodliví svedkovia, súhlas nevesty, vyslovenie súhlasu s uzatvorením manželstva nevestou aj ženíchom (v prípade

⁶ K systému zakat pozri našu publikáciu: Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo, vydal: ALJA, s.r.o., prvé vydanie, 2001, druhé vydanie, 2002.

zastúpenia nevesty zástupcom, vyslovuje tento súhlas nevesty v jej zastúpení).

Vo vzťahu k spôsobilosti na uzatvorenie manželstva, niektoré právne školy z opatrnosti požadujú, aby bola žena - nevesta zastúpená mužským zástupcom, ktorý ju zastupuje pri dojednávani a uzatváraní manželstva. Vo väčšine muslimských krajín sa ustanovenia islamského náboženstva a islamského práva implementovali do platných zákonov v podobe priamych ustanovení alebo v niektorých prípadoch v podobe priamych odkazov na ustanovenia islamského práva. Pričom tieto právne poriadky ustanovujú v súlade s ustálenou praxou v tej ktorej krajine ďalšie administratívne požiadavky uznania manželstva právnym poriadkom. K tejto problematike odkazujeme čitateľov na našu publikáciu *Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín*.⁷

Základom vzniku vyživovacej povinnosti manžela voči manželke je uzatvorenie platného manželstva. To znamená, že uzatvorením manželstva je manžel povinný finančne zaopatríť svoju manželku (v rozmedziach svojich finančných možností) bez ohľadu na to, či je manželka majetná alebo nie a bez ohľadu na jej náboženské vyznanie. Korán túto povinnosť ukladá vo vzťahu k manželkám napríklad vo verši 4:34 a vo vzťahu k manželkám s ktorými sa manžel rozviedol vo veršoch 2:233 a 65:6. Pre správne pochopenie uvedených veršov a ich preklad odporúčame použiť nami vydaný preklad Koránu do slovenského jazyka: *KORÁN, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom*, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., druhé vydanie 2015.

⁷ Abulwahab Al-Sbenaty, *Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín*, vydal: LEVANT consulting, s.r.o. 2013.

Vo vzťahu k výrokom proroka Muhammada, tých je tiež v tomto smere niekoľko. Uvedieme ten najpodstatnejší z nášho pohľadu. Muávija Al Qušejri rozprával, že jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi (p.) a spýtal sa ho: „Čo nám odkazuješ ohľadom našich žien?“ Prorok odpovedal: „Dajte im najesť z toho, z čoho vy jete. Dajte im obliekať sa z tej istej kvality z akej sa obliekate (p. a. nie nižšej kvality). Nebite ich a neudrite, nehaňte ich a nenadáвайте im“. Výrok pochádza zo zbierky výrokov proroka Muhammada od kronikára Abú Dáveda. V nadväznosti na tento výrok, ďalší výrok proroka Muhammada rieši nemenej dôležitú situáciu a určuje na koľko má manželka nárok z majetku manžela. Dôležitosť takéhoto ustanovenia sa ukazuje vtedy, keď by manžel prestal finančne zabezpečovať manželku alebo domácnosť, alebo by bol z nejakého dôvodu neprítomný dlhší čas. Manželka má právo si aj sama vziať z majetku manžela toľko, koľko postačuje jej a deťom.

Podstatu vyživovacej povinnosti manžela voči manželke treba z pohľadu islamského práva chápať tak, že ide o právo manželky. Prečo zdôrazňujeme, že je to právo manželky? Pretože islamské právo vo svojich teoretických právnych východiskách vychádza z toho, že uzatvorením manželstva sa manželka zrieka svojich ďalších činností mimo manželstva a vyhradzuje svoju prácu a čas rodine. Takže ide o prácu, ktorá je odmeňovaná tým, že manžel je povinný ju finančne zabezpečiť. V manželskom živote je práve citová stránka najpodstatnejšia. V právnej rovine sa ale upravujú právne vzťahy vychádzajúc z ich právno-teoretickej stránky. V tomto zmysle je vzťah manžela a manželky založený na princípe deľby práce tak, že každý vykonáva svoje povinnosti a má nárok na odmenu za ním vykonanú prácu. Každé právo viaže na seba povinnosť. Právo manžela voči manželke na riadne vedenie domácnosti a starostlivosť o deti je viazané na

jeho povinnosť finančne zabezpečiť manželku. Právo manželky na finančné zabezpečenie je viazané na jej povinnosť starostlivosti o manžela a chod domácnosti. Takže starostlivosť manželky o manžela a chod domácnosti nie je akýmsi druhom láskavosti manželky voči manželovi, ale je to jej povinnosť a finančné zabezpečenie manželky a rodiny zo strany manžela taktiež nie je druhom láskavosti voči manželke, ale je to manželova povinnosť. Takýmto spôsobom sú vzťahy manželov v rámci manželstva jasné, jednoducho definovateľné a ľahko identifikovateľné pre prípad sporu. To znamená, že ak si manželka neplní svoje povinnosti riadne a bez vážneho dôvodu, ktorý nezavinila, nemá ani právo na plnenie zo strany manžela. Taká je právna úprava manželského vzťahu. Tá podstatná stránka toho vzťahu ale ostáva práve tá citová stránka. Tá je v konečnom dôsledku najpodstatnejšia a má najväčší vplyv aj na právnu stránku. Preto sa môže napríklad stať, že si manželka neplní svoje povinnosti z určitého dôvodu, manžel preto nemá povinnosť ju finančne zabezpečiť, ale aj tak ju finančne zabezpečuje v plnom rozsahu.

Výška výživného určeného pre manželku sa líši hlavne podľa finančných možností manžela. Platí však základné pravidlo, ktoré hovorí, že manželka sa má podieľať na životnej úrovni manžela. To znamená, že manželka má byť finančne zabezpečená tak, aby žila na takej životnej úrovni na akej žijú podobné ženy, ktoré sú vydaté za manželov s podobným finančným zázemím. Znova zdôrazňujeme, že ide o právnu úprava a o právo manželky, takže to neznamená, že manželia nemôžu žiť skromnejším životom ak sa pre takýto život rozhodnú obaja. Avšak na rozdiel od citových väzieb medzi manželmi, to čo právo určuje je zvyčajne aj právom vynútiteľné. To znamená, že ak si manžel bez zjavného dôvodu neplní vyživovaciu povinnosť, môže manželka podať návrh na súd na určenie jej plnenia. Teória a súdna prax sa v tomto

smere ustálili na dvoch spôsoboch rozhodovania o určení výšky a spôsobu výplaty výživného manželom manželke. Prvý spôsob je vydanie súdneho rozhodnutie o tom, že manžel má zabezpečiť finančne manželku a v rámci rozhodnutia určiť spôsob a výšku tohto zabezpečenia. To znamená, že ide o rozhodnutie o tom, že manželka má právo na finančné zabezpečenie v dnom prípade (že sama plní, čo má a preto má aj právo na protiplnenie). Druhý spôsob určenia vyživovacej povinnosti a spôsobu výplaty výživného je vydanie súdneho rozhodnutia na konkrétnu sumu, ktorú je manžel povinný manželke vyplatiť v pravidelne opakujúcich sa termínoch.

Jedna z viacerých zaujímavých právnych otázok, ktorými sa islamskí učenici a právni teoretici zaoberali bola, či je uzatvorenie manželstva právnym základom a podkladom na to, že manželka je povinná sa starať o manžela, deti a domácnosť ako celok alebo je to len právny podklad iba na starostlivosť o manžela a deti. Z právneho hľadiska sa uzatvorenie manželstva považuje za určitý špecifický druh dohody a zmluvy medzi manželmi na základe ktorej každému z nich plynú určité práva a povinnosti. Aj keď sa zdá byť uvedená právna otázka bezvýznamná, má svoj značný význam. Učenici a právni teoretici zastávali vo svojich stanoviskách dva právne názory. Jedni zastávali právne stanovisko, ktoré hovorí, že manželská zmluva zakladá len povinnosť manželky sa starať o manžela a deti. Druhí vyjadrili stanovisko, že manželská zmluva okrem starostlivosti o manžela ukladá manželke aj povinnosť starostlivosti o domácnosť. Rozdiel medzi oboma stanoviskami spočíva v tom, že kým pri prvom právnom stanovisku manželka má splnenú svoju povinnosť už tým, že zdieľa svoj milostný a každodenný život s manželom a v prípade detí sa stará o ich výchovu. Pri druhom právnom stanovisku manželka má splnenú svoju povinnosť tým, že zdieľa s manželom svoj milostný a každodenný život, stará sa o

deti a ich výchovu a stará sa popri tom aj o potreby rodiny, ktoré zvyčajne manželky vykonávajú (udržiavanie čistoty domácnosti, poriadku a pod.). Zástancovia prvého aj druhého stanoviska sa pritom opierajú vo svojich argumentoch hlavne o tradíciu zachovalú po prorokovi Muhammadovi.

Ďalšia zaujímavá právna otázka spočívala v tom, či má manželka právo vynaložiť sumu finančného zabezpečenia, ktorú od manžela dostáva, podľa vlastného uváženia alebo nie. Učenci a právni teoretici sa zhodli na tom, že ide o finančnú čiastku, ktorá jej náleží, takže má právo v rámci zaužívanej zvyklosti túto čiastku rozvrhnúť a minúť. Avšak s takým obmedzením, že nesmie z toho, čo dostala šetriť na úkor samej seba alebo rodiny. Ak si toto právne ustanovenie spojíme s tým predchádzajúcim právnym ustanovením dospejeme k záveru, že finančné zabezpečenie je právom manželky okrem iného aj na to, aby si plnila svoje povinnosti. To znamená, že z tohto finančného zabezpečenia (vyživovacej povinnosti) sa má starať aj o seba, o svoj vzťah a potreby tak, aby ostávala z hľadiska výzoru a správania v dobrej forme a teda uchovávala aj citový a intímny život s manželom v čo najlepšom stave. Vyživovacia povinnosť a právo na ňu, založené v tomto prípade na základe manželskej zmluvy (uzatvorenej uzatvorením manželstva) neplní len klasickú funkciu zabezpečenia potrieb rodiny, ale plní aj funkciu uchovávanía citových vzťahov manželov a teda aj súdržnosť rodiny a jej existencie.

Otázky vyživovacej povinnosti voči manželke a príbuzným sú v právnej teórii islamského práva rozpracované detailne a rozsiahlo a s mnohými čiastkovými úpravami, ktoré upravujú niektoré výnimky, spôsob rozhodovania, výšku finančných plnení a pod.

Právne poriadky jednotlivých muslimských krajín mnohé ustanovenia islamského náboženstva a islamského

práva alebo odkazy na ne implementovali do svojich právnych poriadkov. Iné ustanovenia týchto právnych poriadkov sú uspôsobené na reálne uvedenie týchto ustanovení do každodenného života. To sa uskutočňuje hlavne prostredníctvom vykonávacích právnych predpisov k základným právnym úpravám.

4. Základné pramene dedičského práva

Za základné pramene dedičského práva v islame možno považovať tie isté pramene z ktorých vychádza islamské právo. Sú to v stručnosti predovšetkým:

1. Korán. Ako základný zdroj právnych vzťahov a právnych noriem, ktoré upravuje.
2. Tradícia po prorokovi Muhammadovi. Ide o tú tradíciu a výroky proroka Muhammada, ktorú možno považovať za dôveryhodnú.
3. Konsenzus. Ide o konsenzus islamských učencov a právnych autorít o úprave niektorej právnej otázky.
4. Analógia. Ide o úpravu určitej právnej otázky jej porovnaním s inou právnou otázkou, ktorá sa na ňu podobá.

5. Dedenie zo zákona

Dedenie na základe zákona má vždy prednosť pred dedením zo závetu. To znamená, že existujú určité zákonné dedičské podiely, ktoré sa musia rešpektovať a porúčiteľ ich nemôže vylúčiť ani na základe závetu. V tej časti, ktorá by nerešpektovala tieto povinné dedičské podiely je závet neplatný.

Dedenie na základe zákona (podľa zásad Koránu) je postavené na troch základných zásadách.

1. Prvou zásadou je stupeň príbuzenstva medzi porúčiteľom a dedičom. Čím je príbuzenský vzťah medzi porúčiteľom a dedičom bližší, je dedičský podiel dediča istejší a väčší.
2. Druhou zásadou je to, čo veda islamského práva nazýva časovou postupnosťou (alebo časovou líniou) medzi porúčiteľom a dedičom. To znamená, že sa rozlišujú dedičské podiely dedičov v zostupnej a vzostupnej dedičskej línii (v zostupnej syn/dcéra, vnuk/vnučka, atď. vo vzostupnej otec/mama, starý otec/stará mama). Rozlišuje sa tu napr. v prvom rade medzi predkami a potomkami, potom v rámci predkov medzi otcom a starým otcom a pod. Tu sa neberie do úvahy to, či ide o muža alebo o ženu. Dcéra napríklad dedí väčší podiel ako matka (obe sú pritom ženského pohlavia), dokonca dcéra môže mať väčší podiel ako otec porúčiteľa. Takisto syn porúčiteľa môže mať väčší dedičský podiel ako otec porúčiteľa (obaja sú pritom mužského pohlavia).
3. Treťou zásadou je miera zákonného finančného zaťaženia dediča v prospech ostatných dedičov. Pri tejto tretej zásade sa

rozlišuje medzi mužským a ženským pohlavím z pohľadu podielu na dedičstve po poručiteľovi (verš Koránu 4:11). Je to dané z dôvodu, že v prípade ak ide o ten istý stupeň príbuzenstva a tú istú časovú líniu, potom je muž - manžel povinný finančne zabezpečiť ženu – manželku, čo znamená, že žena – manželka (dedička) má zabezpečené finančné zaopatrenie a životné potreby mužom – manželom. V tomto zmysle predstavuje dedičský podiel muža určitú pomoc preňho na povinné finančné zabezpečenie okrem iného aj ženy. Na rozdiel od manžela, tvorí dedičský podiel ženy len určitú finančnú istotu do budúcnosti, ktorý si ona odloží a nič nie je povinná z neho mýňať. Jednoducho vyjadrené, manžel a manželka majú z hľadiska ich dedičského práva rovnaké podiely, avšak podiel muža je navýšený o ďalší podiel z dôvodu jeho zákonnej vyživovacej povinnosti (ktorú muž má a žena nie).⁸

Z hľadiska rozdelenia majetku patriaceho do zvyšku pozostalosti tu platia dve zásady:

1. najprv sa rozdelia povinne určené dedičské podiely neopomenuteľných dedičov, až následne
2. rozdelí sa zvyšok nerozdeleného majetku z pozostalosti.

Treba poznamenať, že povinné podiely neopomenuteľných dedičov sú percentuálne pevne dané. To znamená, že v mnohých prípadoch je predpoklad, že zvyšok pozostalosti sa nerozdelí celý medzi neopomenuteľnými dedičmi a jeho nerozdelená časť sa bude deliť ďalej medzi ostatných dedičov.

Pod **zvyškom pozostalosti** budeme rozumieť ďalej majetok patriaci do dedičstva, ktorý ostal po úhrade nákladov

⁸ Dr. Saláhuddín Sultán, dedičský podiel ženy a otázka rovnoprávnosti, vydavateľstvo Nahdat Masr, prvé vydanie v roku 1999/1541 Hižri, str. č. 5.

na pohreb poručiťa, po splatení jeho dlhov a po vykonaní jeho závetu, ak nejaký zanechal. Uprednostňuje sa pritom vždy, aby každý muslim zanechal závet v ktorom uvedie aspoň určitý morálny odkaz pre svojich dedičov a kde uvedie svoje dlhy a pohľadávky, ktoré má voči ostatným ľuďom. Závet nie je len o tom, aby poručiť odkázal určitú časť majetku niekomu alebo na určitý účel, ale je hlavne o tom, aby poručiť nezanechal po sebe neisté alebo neznáme práva alebo dlhy voči niekomu inému.

Základom dedičského práva je teda dedenie najbližších príbuzných, t. j. **základnej skupiny dedičov**. Základnú skupinu dedičov tvoria deti poručiťa - jeho synovia a dcéry. Tí dedia celý zvyšok pozostalosti po poručiťovi v prípade ak by neexistovali ďalší príbuzní poručiťa. Popri tejto základnej skupine dedičov sú určené povinné dedičské podiely pre určité osoby z najbližšieho okruhu poručiťa, ktoré majú zvláštne postavenie vo vzťahu k poručiťovi a vo vzťahu k základnej skupine dedičov (vo vzťahu k deťom). Ide o skupinu dedičov, ktorých môžeme nazvať **neopomenuteľnými dedičmi** (dedičia, ktorí majú určené povinné dedičské podiely). Títo neopomenuteľní dedičia preto dostávajú svoje dedičské podiely skôr ako sa zvyšok pozostalosti rozdelí medzi základnú skupinu dedičov. Na rozdiel od základnej skupiny dedičov, ktorej členovia dedia bez obmedzenia veľkosti ich dedičského podielu, neopomenuteľní dedičia majú vopred stanovený podiel na zvyšku pozostalosti. Dedičské právo ale počíta aj so situáciou, že by neexistovala základná skupina dedičov ani neopomenuteľní dedičia. Preto počíta aj s treťou skupinou príbuzných, ktorí by v takomto prípade zdedili zvyšok pozostalosti. Ide o **skupinu širších príbuzných**, ktorí sú z titulu príbuzenstva zviazaní s poručiťom.

Z hľadiska poradia dedičov (dedičskej postupnosti) pri dedení zo zákona možno rozoznať štvorstupňové základne poradie. Toto základné štvorstupňové poradie je totožné vo všetkých právnych školách sunnitských muslimov. Rozdiely možno nájsť už len v detailnejšom rozvetvení základného poradia dedičov alebo v čiastkových odvodených úpravách dedičského práva. Na účely ľahšieho pochopenia poradia dedičov pri dedení, sme zvolili zjednodušené rozdelenie dedičov do štyroch základných skupín.

1. Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al Furúd.
2. Dedičia z mužskej línie, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb).
3. Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al Arhám)
4. Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al radd)

Na lepšie pochopenie uvedeného poradia dedičov, si vysvetlíme niektoré podrobnosti o každej z uvedených skupín.

5.1. Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al Furúd

Ide o neopomenuteľných dedičov, ktorí sú určení priamo v Koráne a ktorí majú zo zákona dediť. Pre týchto dedičov sú v Koráne určené pevne stanovené povinné podiely o veľkosti $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$. Neopomenuteľnými dedičmi sú štyri kategórie mužov (otec, náležitý starý otec, brat matky, manžel) a osem kategórii žien (manželka, dcéra, sestra od spoločných rodičov, sestra otca, sestra matky, dcéra syna, matka, náležitá stará mama). Napriek tomu, že ide o

neopomenuteľných dedičov, títo dedičia dedia povinne zo zákona za predpokladu splnenia zákonom stanovených podmienok.

5.1.1 Otec poručiťa. Otec poručiťa dedí v troch prípadoch:

a) ako dedič s vopred určeným podielom zo zákona. Dedí 1/6 v prípade ak by mal poručiť mužského potomka, ktorý dedí sám alebo spoločne s niekým iným,

b) ako súčasť mužskej dedičskej línie poručiťa (dedí na základe dedenia z nepovinných podielov). V prípade, ak by poručiť nemal potomka (mužského alebo ženského pohlavia), potom otec buď dostane celú pozostalosť ak by neexistovali ďalší dedičia alebo dostane zvyšok, ktorý ostane potom, ako dostanú svoje podiely dedičia, ktorí dedia zo zákona,

c) z oboch titulov uvedených v písm. a) a b). To nastane v prípade, ak by po poručiťovi dedil potomok ženského pohlavia (nebol by potomok mužského pohlavia). V takom prípade dedí otec 1/6 ako povinný podiel. Ak by ostalo ešte niečo potom, ako dedičia s povinnými podielmi dostanú svoje podiely, zdedí otec tento zvyšok z titulu dedenia z nepovinných podielov.⁹

5.1.2 Náležitý starý otec. Náležitý starý otec, ktorý dedí je taký starý otec u ktorého v línii medzi ním a poručiťom nie je žiadna žena (kedy môžu takéto situácie nastať si vysvetlíme neskôr na živom príklade). Starý otec dedí len vtedy, keď otec neexistuje z nejakého dôvodu (napr. nežije), vtedy starý otec nastupuje na jeho miesto. S touto zásadou (že starý otec dedí vtedy, keď otec neexistuje) sú spojené tri ďalšie úpravy:

a) Matka otca nededí, ak by otec existoval, avšak dedí v prípade ak by existoval starý otec (ak starý otec nastupuje na miesto otca v dedení),

⁹ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, strana 1103.

b) Ak by poručiť zanechal oboch rodičov a manžela/manželku, potom matka dedí 1/3 toho, čo ostane, potom ako manžel/manželka dostane svoj povinný podiel na zvyšku pozostalosti. Ak by však otec neexistoval a existoval by starý otec, potom matka dedí 1/3 zvyšku pozostalosti (samozrejme všetkého toho, čo ostalo po splatení dlhov a vykonania závetu). V tejto právnej záležitosti sa právne stanoviská rozdelili, keď jedno hovorí, že v oboch prípadoch matke náleží 1/3 zo všetkého, čo ostalo (zo zvyšku pozostalosti), kým to druhé stanovisko, ako sme uviedli, hovorí, že matka v prípade existencie otca dedí len 1/3 toho, čo ostane, potom ako manžel/manželka dostane svoj povinný podiel na zvyšku pozostalosti.

c) Ak by existoval otec, ten zastreje bratov a sestry od spoločných rodičov a bratov a sestry z otcovej strany. Ak by ale existoval starý otec (otec by neexistoval), potom nebudú ním (starým otcom) zastretí (Hanafijovská právna škola ale zastala právne stanovisko, že budú zastretí aj v prípade existencie starého otca, keďže sú zastretí pôvodne už otcom).¹⁰

5.1.3 Brat matky. Podkladom na dedenie brata matky je verš Koránu 4:12. V prípade, ak by poručiť zomrel a nemal by predkov alebo potomkov a mal by bratov alebo sestry z matkinej strany, potom sa dedí nasledovne:

a) ak by bol jeden dedič, potom dedí 1/6 zvyšku pozostalosti bez ohľadu na to, či ide o muža alebo ženu,

b) ak by boli dvaja dedičia a viac (muži aj ženy), potom dedia všetci spoločne 1/3 zvyšku pozostalosti.¹¹

¹⁰ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1104.

¹¹ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1104.

5.1.4 Manžel. Aj v prípade manžela je podkladom jeho povinného zákonného podielu verš Koránu 4:12. Tu prichádzajú do úvahy dva prípady:

a) manžel zdedí 1/2 zvyšku pozostalosti v prípade, ak by neexistovali potomkovia, ktorí by dedili (či už by išlo o vlastné alebo nevlastné deti),

b) manžel dedí 1/4 zvyšku pozostalosti v prípade, ak by existovali potomkovia, ktorí by dedili.¹²

5.1.5 Manželka. Aj v tomto prípade, keď dedí manželka, je podkladom jej povinného zákonného podielu verš Koránu 4:12. Rozoznávame tu dva prípady:

a) manželka zdedí 1/4 zvyšku pozostalosti v prípade ak nie sú potomkovia poručiťa, ktorí by dedili (či už by išlo o vlastné alebo nevlastné deti),

b) manželka zdedí 1/8 zvyšku pozostalosti v prípade ak by existovali potomkovia poručiťa, ktorí by dedili.

V prípade, ak by existovala viac ako jedna manželka, delia si rovným dielom podiel, ktorý náleží manželke, t. j. buď 1/4 podiel v prvom prípade alebo 1/8 podiel v druhom prípade.

Ak by bola manželka v čase smrti poručiťa – manžela v období odvolateľného rozvodu (manželia sa rozviedli, ale ešte neuplynula lehota na odvolanie rozvodu, t. j. rozvod ešte nenadobudol právoplatnosť.), dedí táto rozvedená manželka za predpokladu, že sa medzitým nevydala^{13 14}.

¹² Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1104.

¹³ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1105.

¹⁴ K otázke odvolateľného rozvodu pozri naše publikácie: 1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydalo ALJA, s.r.o., 1998 a 2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2013.

5.1.6 Vlastná dcéra poručiťa. Podkladom na dedenie vlastnej dcéry je verš Koránu 4:11. Tu rozoznávame tri prípady:

- a) vlastná dcéra dostane $1/2$ zvyšku pozostalosti ak by bola sama,
- b) ak by neexistovali synovia poručiťa, len dcéry, potom dostanú $2/3$ zvyšku pozostalosti, ktoré si rozdelia medzi sebou rovnakým dielom podľa ich počtu,
- c) ak by existovali aj synovia poručiťa, potom by dcéra dedila na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb) a v tomto prípade by dedila $1/2$ podielu mužského potomka.¹⁵

5.1.7 Sestra od spoločných rodičov. Podkladom tohto dedičského podielu je verš Koránu 4:176. V tomto smere je tu daný aj jeden výrok proroka Muhammada, ktorý hovorí: „Pridružte sestry k dcéram pri dedení z nepovinných podielov.“ V prípade dedenia sestry od spoločných rodičov rozoznávame päť prípadov:

- a) zdedí $1/2$ zvyšku pozostalosti ak by popri nej neexistoval žiaden syn, syn syna, otec, starý otec, brat od spoločných rodičov,
- b) ak budú dve a viac zdedia spoločne $2/3$ zvyšku pozostalosti,
- c) ak by okrem sestier existoval aj brat od spoločných rodičov (a neexistoval by žiaden syn, syn syna, otec, starý otec, brat od spoločných rodičov), potom budú dediť na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k bratovi, pričom podiel sestry bude v tomto prípade predstavovať $1/2$ podielu brata na zvyšku pozostalosti.
- d) bude dediť na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcéram alebo dcéram syna. V takomto prípade zdedia zostatok potom, ako dostanú svoje podiely dcéry alebo dcéry syna,

¹⁵ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1105.

e) nebude dediť nič, pretože bude zastretá dedičským právom potomkov a predkov.¹⁶

5.1.8 Sestra otca. V prípade sestry otca rozoznávame šesť prípadov, a to

a) v prípade ak je sama (bez ďalších dedičov), potom dedí $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti,

b) ak by boli dve a viac, dedia spoločne $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti,

c) zdedí $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti, ak by popri nej existovala sestra poručiteľa od spoločného otca a matky

d) dedí na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k bratovi otca. V tomto prípade dedí $\frac{1}{2}$ podielu muža,

e) dedí na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére alebo dcére syna. V tomto prípade dedí zostatok potom, ako dostanú svoje povinné podiely dcéry alebo dcéry syna.

f) nebude dediť nič. Zastrieť ju pred dedením totiž môže:

1) mužský predok alebo potomok, 2) brat od spoločných rodičov, 3) sestra od spoločných rodičov, ak by táto dedila na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére alebo dcére syna, 4) dvomi sestrami od spoločných rodičov (okrem prípadu ak by bol s ňou na tej istej úrovni brat otca ku ktorému sa ona pridruží a dedí z nepovinných podielov; v takom prípade sa zvyšok dedí v pomere dva podiely mužskému dedičovi a jeden ženskému)

Uvedené znamená, že ak by poručiteľ mal napr. dve sestry od tých istých rodičov a k tomu sestry od spoločného otca a ešte brata otca, potom sa bude dediť tak, že dve sestry od spoločných rodičov zedia $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti a zostatok

¹⁶ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1106.

sa rozdelí medzi sestrami od spoločného otca a brata otca v pomere dva podiely mužskému dedičovi a jeden ženskému.¹⁷

5.1.9 Dcéra syna. Tu rozoznávame päť situácií:

a) Dedí $1/2$ zvyšku pozostalosti, ak neexistuje (nie je živé) vlastné dieťa (syn, dcéra) poručiťa. Napr. poručiť zomrel a zanechal matku, otca a dcéru syna. V tomto prípade zdedí dcéra syna $1/2$ zvyšku pozostalosti, matka $1/6$ zvyšku pozostalosti a zvyšok zdedí otec ako povinný podiel a aj na základe dedenia z nepovinných podielov.¹⁸

b) Ak by boli dve dcéry syna a viac, dedia $2/3$ zvyšku pozostalosti, ak neexistuje (nie je živé) vlastné dieťa (syn, dcéra) poručiťa. Napr. po poručiťovi ostali otec, dve dcéry syna (nie je tu dcéra ani syn syna). V tomto prípade dostanú dve dcéry $2/3$ zvyšku pozostalosti (ak ich je viac, tak všetky spoločne dostanú $2/3$ a tie sa medzi nimi rozdelia rovnakým dielom). Zvyšok zdedí otec.¹⁹

c) Dedí $1/6$ zvyšku pozostalosti ak dedí súčasne s jednou vlastnou dcérou poručiťa. Napr. po poručiťovi ostali dcéra, a dcéra syna a sestra. V takomto prípade dedí ako povinný podiel dcéra $1/2$ zvyšku pozostalosti, dcéra syna $1/6$ podiel na zvyšku pozostalosti a čo ostalo zdedí sestra.²⁰

d) Nededí nič pokiaľ existuje vlastný syn poručiťa. Napr. po poručiťovi ostali syn a dcéra syna. Tu dcéra syna nededí nič,

¹⁷ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1106.

¹⁸ Dr. Wahba Al Zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dár Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 hižry str. 315.

¹⁹ Dr. Wahba Al Zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dár Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 hižry str. 316.

²⁰ Dr. Wahba Al Zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dár Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 hižry str. 316

pretože je tu syn, ktorý je v príbuzenskej postupnosti bližší k poručiteľovi.²¹

e) Nededí nič pokiaľ existujú dve vlastné dcéry poručiteľa a viac. Výnimku tvorí len prípad, ak by existoval a dedil s nimi syn syna na tom istom stupni alebo na nižšom stupni, vtedy sa dcéra syna pridruží k nemu a dedí na základe dedenia z nepovinných podielov. V takomto prípade dcéra syna dedí podľa zásady dva podiely mužskému potomkovi a jeden ženskému. Napr. ak by poručiteľ zanechal otca, matku, dve dcéry a dcéru syna, dedí otec $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti, dve dcéry $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti a dcéra syna nededí nič. Dcéra syna v tomto prípade nededí nič, pretože povinné podiely oprávnenejších dedičov (v príbuzenskej línii) vyčerpali celý zvyšok dedičstva.²²

5.1.10 Matka. Ustanovenie o povinnom podiele matky nájdeme vo verši 4:11 Koránu. Tu rozoznávame tri situácie:

a) Dedí $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti, ak s ňou dedí dieťa poručiteľa alebo dieťa syna alebo dvaja bratia alebo dve sestry, bez ohľadu na to, či sú zo spoločných rodičov alebo od spoločného otca alebo spoločnej matky.

b) Dedí $\frac{1}{3}$ zvyšku pozostalosti, ak by neexistoval popri nej nikto z dedičov uvedených v písm. a).

c) Dedí $\frac{1}{3}$ toho, čo ostane (zostatku zvyšku pozostalosti) potom ako dostane svoj zákonný podiel manžel/manželka poručiteľa; to prichádza do úvahy v prípade ak by po

²¹ Dr. Wahba Al Zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dár Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 hižry str. 316.

²² Dr. Wahba Al Zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dár Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 hižry str. 316

poručiťke ostali manžel a dvaja rodičia alebo po poručiťovi ostala manželka a dvaja rodičia.²³

5.1.11 Náležitá stará mama. Dedičský podiel starej mamy je určený na základe jedného výroku proroka Muhammada. Vo vzťahu k dedeniu náležitej staraj mamy rozoznávame tri prípady:

a) Náleží jej $1/6$ zvyšku pozostalosti. Ak ich je viac, tak sa delia všetky o túto $1/6$ s tým, že sú na tom istom dedičskom stupni (matka matky, matka otca)

b) Stará mama na bližšom stupni príbuzenstva odstaví tú na vzdialenejšom stupni. Napríklad matka matky odstaví matku matku matky.

c) Ak dedí matka, potom stará mama nededí, pretože ju matka zastrie (odstaví z dedenia). To isté platí aj o matke zo strany otca, ktorú otec zastrie, a pod. Podrobnejšie sa s touto situáciou oboznámime v ďalšom výklade na príklade dedenia starej mamy.²⁴

5.2. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb)

Dedičmi v mužskej línii sú: a) dedičia v priamej línii (otec a vyššie a syn a nižšie) a b) dedičia vo vedľajšej línii (brat a strýko). Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov sú dedičia, ktorí dedia to, čo ostane zo zvyšku pozostalosti potom, ako sa rozdelia povinné podiely dedičov zo zákona. To znamená, že títo dedičia nastupujú až po

²³ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1107.

²⁴ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, rok vydania 2004, str. 1108.

neopomenuteľných dedičoch a dedia zvyšok, ktorý sa nerozdelil, alebo nededia nič, pokiaľ sa celý zvyšok pozostalosti rozdelil medzi neopomenuteľnými dedičmi.

Kategória dedičov, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov vznikla v islamskom práve na základe dvoch výrokov proroka Muhammada, ktoré sa zachovali. To znamená, že táto kategória nebola určená v Koráne, ale bola vytvorená na základe týchto prorokových výrokov. Prvý výrok nám po prorokovi Muhammadovi vyrozprával Ibn Abbás a hovorí, že prorok (p.) povedal: „Dajte povinné podiely tým, ktorí majú na ne nárok. To, čo potom ostane, to dajte najbližšie (k poručiteľovi) oprávnenému mužovi“. Výrok je v zbierke výrokov proroka Muhammada od kronikárov Al Buchári (výrok č. 6732) a Muslim (výrok č. 1615/2). Druhý výrok uviedol Abú Hurejra a hovorí, že prorok (p.) povedal: „Ja mám väčšie právo byť blízky ku každému veriacemu v živote najnižšom i poslednom a večnom. Čítajte ak by ste chceli verš: „Prorok má väčšie právo byť bližšie k veriacim než ich vlastné duše.“ (33:6) Ktorýkoľvek veriaci by zomrel a zanechal by majetok, nech po ňom dedia muži z jeho mužskej línie, nech by šlo o kohokoľvek. Ak by mal zanechať (ako dedičstvo) dlh alebo by nemal čo zanechať, nech príde ku mne, ja mám väčšie právo byť blízkym jeho (p. a. a pomôcť mu s tým).“ Výrok je v zbierke výrokov proroka Muhammada od kronikárov Al Buchári (výrok č. 4781) a Muslim (výrok č. 1619/15).

Dedičov, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov delíme na tri základné skupiny:

5.2.1. Dedičia z mužskej línie, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov a ktorí sú pridružení k sebe samým, t. j. nie sú pridružení k nikomu (tzv. Al Usba bilnafs). Ide tu o každého muža z najbližšieho príbuzenstva poručiteľa, kde medzi ním a poručiteľom nevstupuje v priamej línie žiadna

žena. To znamená, že v priamej línii medzi poručiiteľom a dedičom nie je žiadna žena. Ide o štyri kategórie mužov:

- a) Synovia. To zahŕňa synov, synových synov a nižšie.
- b) Otcovia. Ak by synovia neboli, potom dedia to čo zostáva z pozostalosti podľa poradia: otec, starý otec a vyššie.
- c) Bratia. Ak by nebol nik ani na strane otca, potom dedia zvyšok pozostalosti bratia. Pôjde o bratov od spoločných rodičov, bratov od spoločného otca, synov brata od spoločných rodičov, synov brata od spoločného otca a ich potomkov pri každom druhu týchto dedičov.
- d) Strýkovia z otcovej strany. Ak by nikto z kategórii dedičov uvedených pod písmenami a), b) a c) nebol živý, potom zvyšok nerozdelenej pozostalosti dedia strýkovia z otcovej strany. Tu sa nerozlišuje medzi strýkami poručiiteľa alebo strýkami jeho otca alebo starého otca, avšak tí, ktorí sú v bližšej línii k poručiiteľovi, majú prednosť pred tými, ktorí sú vo vzdialenejšej línii, t. j. strýkovia poručiiteľa majú prednosť pred strýkami jeho otca a strýkovia otca poručiiteľa majú prednosť pred strýkami jeho starého otca, atď. Ak by sa nachádzalo viacero osôb v tej istej línii, budú mať prednosť pri dedení tí, ktorí sú bližšie k poručiiteľovi pred tými, ktorí sú vzdialenejší. Ak by bolo viacero osôb, ktorí sú v tej istej vzdialenosti a v tej istej línii na rovnakom mieste, potom sa nerozdelený zvyšok pozostalosti rozdelí medzi nimi rovnakým dielom.

5.2.2. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov pridružení k nikomu inému (tzv. Al Usba bilghair). Ide tu o dediča - ženu, ktorá dostane $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti po poručiiteľovi v prípade, ak by bola sama, alebo $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti v prípade, ak by boli dve sestry a viac. Ak by spolu s ňou alebo s nimi existoval brat, potom všetci sa stanú dedičia na základe mužskej línii, ktorí budú dediť na základe dedenia z

nepovinných podielov pridružení k nemu (k tomuto bratovi).

Rozoznávame tu štyri možné druhy dedičov

- a) jedna dcéra alebo viac ako jedna dcéra
- b) dcéra syna alebo viac ako jedna dcéra syna
- c) sestra alebo viac ako jedna sestra od tých istých rodičov
- d) sestra alebo viac ako jedna sestra od toho istého otca.

V tomto prípade sa dedí podľa princípu polovičného podielu (žena dostane 1/2 podielu muža).

Platí tu ale ešte jedno ďalšie pravidlo spočívajúce v tom, že pokiaľ by žene vôbec nenáležal žiaden podiel z dôvodu, že by neexistoval dedič ku ktorému by bola pridružená, potom jej takýto podiel na dedičstve nenáleží ani vtedy, ak by takýto dedič existoval. To znamená, že ak napríklad porúčiteľ zomrel a ostal by po ňom strýko z otcovej strany a teta z otcovej strany, dedí len strýko z otcovej strany a nie teta z otcovej strany, pretože aj v prípade, keby strýko neexistoval, teta by pôvodne nededila nič (a teda nededí ani vtedy, keď existuje).²⁵

5.2.3. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov pridružení zásluhou niekoho iného (tzv. Al Usba maalghair). Ide tu o každú dedičku – ženu, ktorá pridruží k sebe inú ženu na základe dedenia z nepovinných podielov. Tu rozoznávame dva prípady

- a) sestra alebo viac ako jedna sestra od spoločných rodičov (vlastné sestry) pridružené spoločne s dcérou alebo dcérou syna
- b) sestra od spoločného otca alebo viac ako jedna sestra od spoločného otca pridružené spoločne s dcérou alebo dcérou syna.

²⁵ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1109.

Tieto kategórie zdedia nerozdelení zostatok zvyšok pozostalosti po rozdelení povinných podielov.²⁶

5.3. Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al Arhám)

Pod zvyškom príbuzenstva tu rozumieme príbuzenstvo, ktoré nededí na základe povinných dedičských podielov ani na základe dedenia z nepovinných podielov. To znamená, že ak by neexistoval nikto, kto by dedil na základe uvedených dvoch kritérií, potom nastupuje zvyšok príbuzenstva. O tejto kategórie dedičov, ale nájdeme rôzne právne stanoviská. Málikovská a Šafijovská právna škola vyslovili právne stanovisko, že zvyšok príbuzenstva nededí a ak sa pozostalosť nerozdelí, potom zvyšok pripadá štátu. Hanafijovská právna škola a učenec Ahmad naopak vyslovili stanovisko, že zvyšok príbuzenstva dedí zvyšok nerozdelenej pozostalosti. V súvislosti s tým, niektoré právne poriadky dnešných muslimských krajín uzákonili dedenie zvyšku príbuzenstva, čo znamená, že sa priklonili ku stanovisku Hanafijovskej právnej školy; iné právne poriadky zasa nie.

Zvyšok príbuzenstva môžu predstavovať napríklad deti dcér a ich potomstvo, detí dcér syna, otec starého otca poručiteľa zo strany matky poručiteľa, detí bratov od spoločnej matky poručiteľa a pod. To znamená, že ide už o vzdialených príbuzných, ktorí možno už pravdepodobne ani neboli v pravidelnom styku s poručiteľom počas jeho života (hlavne ak vezmeme do úvahy dnešný spôsob života, keď už rodiny častokrát nebývajú nielenže v tej istej obci a jej okolí, ale už ani v tej istej krajine).

²⁶ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1109.

5.4. Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al radd)

Stávajú sa situácie, keď po rozdelení povinných podielov aj nepovinných podielov, ostáva ešte niečo z pozostalosti nerozdelené. Otázka, ktorá sa pred učencami a právnymi autoritami naskytla bola, ako naložiť s týmto nerozdeleným zvyškom. Určitá zhoda nastala ohľadom podmienok za ktorých sa takýto zvyšok môže rozdeliť. Ide o tri podmienky, ktoré musia byť splnené súčasne

- a) existencia dedičov dediacich na základe povinných podielov,
- b) časť pozostalosti ostala nerozdelená,
- c) neexistujú dedičia, ktorí by dedili na základe nepovinných podielov.²⁷

O spôsobe rozdelenia tohto zvyšku ale už zhoda nenastala. Malek a Al Šafii (zakladatelia Malikovskej právnej školy a Šafiijovskej právnej školy) zastali stanovisko, že tento zvyšok sa má odvieť do štátnej pokladnice (pripadne štátu). Iní učenici zasa vyjadrili právne stanovisko, že tento zvyšok sa prerozdeli medzi tými dedičmi, ktorí dedia z povinných podielov podľa pôvodného podielu každého z nich na zvyšku pozostalosti. Ďalší učenici, ktorých bola väčšina a medzi ktorých patrila aj Abú Hanífa (zakladateľ Hanafijovskej právnej školy) a učenec Ahmad, zastali právne stanovisko, že tento zvyšok sa prerozdeli medzi tými dedičmi, ktorí dedia z povinných podielov podľa pôvodného podielu každého z nich na pozostalosti, okrem manželov, otca a starého otca (otec a

²⁷ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1112.

starý otec sú vynechaní z dôvodu, že ak by nededili na základe nepovinných podielov, potom dedia na základe dedenia z nepovinných podielov, čo znamená, že by v takomto prípade neostal žiaden nerozdelený zvyšok). To znamená, že takýto nerozdelený zvyšok by sa rozdelil len medzi nasledujúcimi dedičmi dediacich na základe povinných podielov: 1. dcéra, 2. dcéra syna, 3. sestra od spoločných rodičov, 4. sestra z otcovej strany, 5. matka, 6. stará mama, 7. brat z matkinej strany, 8. sestra z matkinej strany. Dôvod prečo vyňali manželov, otca a starého otca bol, že rozdelenie tohto zvyšku (hovoria o vrátení zvyšku pozostalosti tým, ktorým patrí) je na základe pokrvnej línie a manžel a manželka do toho nepatria. Otec a starý otec patria do kategórie tých dedičov, ktorí dedia na základe nepovinných dedičských podielov, čo znamená, že v tomto prípade by im podiely pripadli z tohto titulu a nie z titulu rozdelenia nerozdeleného zostatku zvyšku pozostalosti.

Spôsob, ako sa tieto podiely počítajú je trochu komplikovaný. Preto, aby sme to lepšie vysvetlili, uvedieme jednoduchý príklad. Za predpokladu, že poručiteľ zomrel a zanechal za sebou dcéru a dcéru syna, žiadneho iného neopomenuteľného dediča alebo dediča na základe pridruženia k niekomu inému. V tomto prípade dedia z pozostalosti: dcéra $\frac{1}{2}$ a dcéra syna $\frac{1}{6}$. Pre ľahšie pochopenie si rozdelíme celý zvyšok pozostalosti na 6 dielov. Takže dcéra dostane $\frac{1}{2}$ čo sa rovná 3 dielov. Dcéra syna dostane $\frac{1}{6}$ čo sa rovná jednému dielu. Ostanú zo zvyšku pozostalosti nerozdelené 2 diely. Tieto 2 diely sa podľa tohto princípu potom rozdelia podľa pôvodného podielu každej z dedičiek. To znamená, že v konečnom dôsledku dostane dcéra približne $\frac{3}{4}$ zvyšku pozostalosti a dcéra syna približne $\frac{1}{4}$ zvyšku pozostalosti. V ďalšom prípade budú dedičmi manžel a dcéra poručiťky. Zvyšok pozostalosti si rozdelíme na 4 diely. Jednu $\frac{1}{4}$, t. j. 1 diel pozostalosti dostane manžel. Dcéra dostane

1/2 pozostalosti, t. j. 2 diely. To znamená, že sa rozdelili 3 diely a jeden diel ostal nerozdelený. V zmysle tohto princípu manžel už nededí nič z toho zostávajúceho 1 dielu, pretože nepatrí k pokrvnej línii porúčiteľa. Takže celý zostávajúci 1 diel zdedí dcéra. To znamená, že konečný výsledok je taký, že manžel zdedí 1/4 nerozdeleného zostatku zvyšku pozostalosti a dcéra zdedí 3/4 nerozdeleného zostatku zvyšku pozostalosti.

5.5. Dedičské právo nemanželského dieťaťa

V minulosti ako aj v súčasnosti sa môžeme stretnúť s prípadmi, keď otec zaprel otcovstvo. Ide o vážne narušenie vzťahov medzi otcom a matkou na jednej strane a medzi otcom a dieťaťom na strane druhej. Spoločenské dôsledky takéhoto správania sú veľmi vážne. Preto islamské právo spojilo s takýmto správaním prísnu sankciu v podobe pretrhnutia dedičských väzieb medzi dieťaťom a mužom, ktorý zaprel otcovstvo vo vzťahu k nemu. To znamená, že dieťa nededí po mužovi, ktorý zaprel otcovstvo, ale ani muž, ktorý otcovstvo zaprel nededí po dieťaťu. Z hľadiska dedičského práva sa dieťa spojí pevne len s matkou, dedí po nej a ona po ňom v zmysle zaužívaných zákonov a zásad islamského dedičského práva.

Dieťa sa môže stať z právneho hľadiska nemanželské v dvoch prípadoch.

1. V prípade, ak sa narodí mimo manželstva. Tu je ale potrebné zdôrazniť skutočnosť, že existujú dve formy uzatvorenia manželstva. Prvá forma je štátom neevidované manželstvo, ktoré je islamským náboženstvom a islamským právom uznaná. Druhá forma je štátom evidované manželstvo. Rozdiel medzi obidvoma formami je v právnych účinkoch, ktoré každá forma manželstva vyvoláva v právnom systéme toho ktorého štátu. Celou touto problematikou sa zaoberá naša publikácia

„Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín“.²⁸

2. V prípade tzv. Al líánu, t. j. keď manžel svoju manželku obviní z mimomanželského pohlavného styku a manželka zaprie toto obvinenie zo strany manžela. Ide o veľmi vážne obvinenie s ďalekosiahlymi následkami, preto je aj spôsob ukončenia takéhoto sporu manželov upravený v znameniach (veršoch) Koránu 24:6-9. Výstraha Koránu pre manželov pred takýmto obvinením je tak prísna, že síce dal konečné slovo manželke, ale spolužitie takýchto manželov a väzby medzi nimi úplne obmedzil. Jeden z následkov takéhoto obvinenia je aj to, že dieťa narodené z takéhoto manželstva, ktorého otcovstvo otec zaprel nededí po otcovi, ktorý ho zaprel, ale ani takýto otec po takomto dieťati nededí. To znamená, že tu nevznikol akýkoľvek právny vzťah medzi dieťaťom a otcom, ktorý ho zaprel. To sa potom v dôsledku vzťahuje aj na dedičov dieťaťa a dedičov otca, ktorý ho zaprel.

5.6. Neprítomnosť a vyhlásenie za mŕtveho

Vyskytujú sa situácie, že je človek dlho neprítomný v mieste svojho bydliska a nevie sa, kde sa nachádza alebo či je vôbec živý. V takýchto prípadoch, hlavne kvôli právnej istote, sa takáto osoba vyhlási zo zákona (na základe rozhodnutia štátneho orgánu) za mŕtvu. Je to hlavne kvôli tomu, aby neostali právne vzťahy, ktoré sa viažu na takúto osobu

²⁸ Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2013.

nedoriešené. Častokrát ide pritom o podstatné právne vzťahy, ktoré zasahujú do života ostatných ľudí. Ide hlavne o manželku, detí, obchodných spoločníkov a pod. Z tohto dôvodu je možné v prípade silnej domnienky o tom, že niekto už nežije, nahradiť jeho faktickú smrť právnou smrťou na základe rozhodnutia súdu. To znamená, že fakticky sa nemusí vedieť úplne naisto, že je takáto osoba mŕtva (mať k dispozícii telesné pozostatky), ale jej vyhlásením za mŕtvu sa z právneho hľadiska všetky právne vzťahy spojené s takouto osobou spravujú ako keby bola mŕtva.

Vyhlásenie za mŕtveho právny poriadok zvyčajne zveruje súdom. Takéto vyhlásenie za mŕtveho môže súd rozhodnúť v dvoch prípadoch:

1. V prípade existencie silných dôkazov o tom, že osoba zomrela. Ide o nevyvrátiteľný dôkaz o tom, že dotknutá osoba zomrela. Za nevyvrátiteľný dôkaz možno napríklad považovať svedectvo svedkov, ktorí dosvedčia, že niekto zomrel a vypovedajú o okolnostiach tejto smrti.

2. V prípade uplynutia zákonom stanovenej doby počas ktorej dotknutá osoba nebola prítomná a ani sa o nej a o mieste, kde sa nachádza nepodarilo nič zistiť. Šafijovská, Malikovská a Hanafijovská právna škola sa priklonili k tomu, že táto doba závisí od špecifických okolností každého prípadu, preto ju zo zákona neurčili a ponechali ju na úvahu súdu. Učenec Ahmad ale túto dobu určil na štyri roky v prípadoch, keď dotknutá osoba napríklad vycestovala za účelom, kde sa predpokladá, že bude dlhší čas mimo miesta bydliska. Ak sa počas tohto času dotknutá osoba nevráti a ani sa nepodari zistiť, kde sa nachádza, potom je možné ju vyhlásiť za mŕtvu. Ak by ale išlo o situáciu života nebezpečnú, kde je možné predpokladať nebezpečenstvo ohrozujúce život, potom sa tiež priklonil k posúdeniu takejto doby sudcom (napr. osoba nezvestná v čase vojny).

Vo vzťahu k dedičskému právu sa vyhlásenie za mŕtveho prejavuje nasledujúco:

1. Ak bola osoba vyhlásená za mŕtvu v postavení poručiťa, potom sa pozostalosť po nej rozdelí podľa stavu, ktorý bol ku dňu určeného v rozhodnutí súdu za deň smrti alebo podľa stavu, keď bola táto osoba právoplatne vyhlásená za mŕtvu.
2. Ak bola osoba v postavení dediča (vyhlásený za mŕtveho mal dediť po niekomu inom), potom sa jej podiel rozdelí (medzi jej dedičov) podľa stavu ktorý existoval ku dňu určeného v rozhodnutí súdu za deň smrti alebo podľa stavu, keď bola táto osoba právoplatne vyhlásená za mŕtvu.²⁹

5.7. Dedičské právo počatého dieťaťa

K dedičskému právu patrí aj právo dieťaťa, ktoré bolo v čase smrti poručiťa počaté, ale ešte nenarodené.

V stručnosti možno povedať, že ak je v čase smrti poručiťa počaté dieťa (ktoré by dedilo keby bolo už narodené), potom sa jeho dedičský podiel vyčlení až dovtedy, kým sa narodí živé alebo mŕtve. Ak sa narodí živé, zdedí svoj dedičský podiel. Ak sa narodí mŕtve, potom tu niektorí učenci a právne authority rozoznávajú dve situácie:

1. Ak sa narodí mŕtve bez toho, aby bola jeho smrť vyvolaná zámerne alebo z nedbanlivosti (učenci to vyjadrili tak, že bez toho, aby bolo matke ublížené), potom dieťa nededí nič a nemá nárok ani ono ani nikto z jeho príbuzenstva na dedičský podiel (ako keby nebolo vôbec počaté).
2. Ak sa narodí mŕtve a jeho smrť bola spôsobená zámerne alebo z nedbanlivosti (učenci to vyjadrili tak, že ak bolo matke

²⁹ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1118.

ublížené a v dôsledku toho plod zomrel), potom podľa Hanafijovskej právnej školy mŕtve dieťa dedí a dedí sa po aj ňom. Podľa Šafijovskej, Hanbalovskej a Malikovskej právnej školy, takéto mŕtve dieťa nededí a ani sa po ňom nededí.³⁰

5.8. Zastretie a vydedenie

Ak hovoríme o dedičskom práve je potrebné sa okrajovo zmieniť aj o tzv. zastretí a o vydedení.

Zastretie v terminológii islamského dedičského práva znamená, že niekto kto by bol oprávnený dediť nebude dediť (alebo bude dediť menej), pretože bude dediť niekto, kto je oprávnenejší dediť. Zastretie sa delí na dva druhy: Zastretie spôsobujúce zmenšenie dedičského podielu a zastretie spôsobujúce stratu dedičského podielu.

1. Zastretie spôsobujúce zmenšenie dedičského podielu. Ide o zastretie spôsobujúce to, že niečí dedičský podiel sa zmenší v dôsledku existencie oprávnenejšieho dediča. Ide o nasledujúce prípady:

- a) Pri existencii syna sa podiel manžela zníži z $1/2$ podielu na zvyšku pozostalosti na $1/4$ podiel na zvyšku pozostalosti.
- b) Pri existencii syna sa podiel manželky zníži zo $1/4$ podielu na zvyšku pozostalosti na $1/8$ podiel na zvyšku pozostalosti.
- c) Podiel matky sa zníži z $1/3$ podielu na zvyšku pozostalosti na $1/6$ podiel na zvyšku pozostalosti v prípade ak existujú potomkovia poručiteľa alebo niekoľko bratov (dvaja a viac).
- d) Prípád dcéry syna.

³⁰ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1115.

e) Prípád sestry otca.³¹

2. Zastretie spôsobujúce stratu dedičského podielu. Ide o zastretie spôsobujúce to, že niekto stratí úplne podiel na zvyšku pozostalosti, pretože existuje niekto, kto je oprávnenejší dediť. Ide o tieto dva prípady:

a) Každý, kto je spojený s poručiteľom určitou osobou, ten nededí, pokiaľ táto osoba existuje. To znamená napríklad, že syn syna nededí, ak syn existuje. Výnimku v tomto smere tvoria len deti matky, tie dedia spolu s matkou aj v prípade ak by matka existovala (ak by dedila).

b) Príbuzný bližší k poručiteľovi má prednosť pred vzdialenejším príbuzným. To znamená, že napríklad syn zastre syna brata (bratovho syna) a pod. Ak by boli obaja dedičia na tej istej úrovni, aj tu má prednosť ten bližší k poručiteľovi, čo znamená, že napríklad brat od spoločných rodičov zastre brata zo strany otca a pod.

Vydedenie znamená, že dedič, ktorý je inak oprávnený dediť nebude dediť, pretože existuje zákonný dôvod na základe ktorého sa mu odoprelo právo dediť v tomto prípade. Ide o tieto prípady:

a) Ak by dedič úmyselne zabil poručiteľa alebo úmyselne zapríčinil jeho smrť.

b) Rozdielnosť náboženstva. Právna veda si vypracovala v tomto smere pravidlo podľa ktorých muslim nededí po nemuslimovi a nemuslim nededí po muslimovi. Oprela sa pritom o jeden výrok proroka Muhammada, ktorý sa nachádza v zbierke výrokov od učenca a kronikára Al Buchári (výrok č. 1588) a od učenca a kronikára Muslim (výrok č. 1614). Výrok hovorí: „Muslim nededí po nemuslimovi a nemuslim nededí po muslimovi.“ Niektorí učenici ale vyjadrili právne stanovisko, že

³¹ Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1110.

muslim môže dediť po nemuslimovi. Nie je našim zámerom v tejto publikácii analyzovať dôvody niektorých ustanovení, ale je potrebné na tomto mieste poznamenať, že Korán ako hlavný zdroj islamského náboženstva, túto otázku (dedenia muslima po nemuslimovi a naopak) nerieši. To znamená, že takéto dedenie ani nepovolil, ale ani nezakázal. Je zrejmé, že medzi hlavné dôvody, prečo sa islamské právo vydalo týmto smerom patrí: 1. možný pôvod majetku nemuslima, keď môže pochádzať z príjmov, ktoré islamské náboženstvo nepovoľuje (úžera, hazard a pod.), 2. aby majetok zdedený nemuslimom po muslimovi nebol použitý na boj proti islamskému náboženstvu a muslimom. Brala sa pritom zrejme do úvahy hlavne existencia povinných podielov, ktoré zo zákona musí neopomenuteľný dedič dostať.

c) Rozdielnosť miesta bydliska. Ak by poručiteľ a dedič žili v rôznych štátoch, dedí dedič po poručiteľov. Od tohto pravidla sa odchýlili len niektoré dielčie právne stanoviská. Abú Hanífa (zakladateľ Hanafijovskej právnej školy) vyjadril právny názor, že takýto dedič dedí okrem prípadu, ak by právo štátu dediča, ktorý má dediť nepovoľovalo dedičom štátu poručiteľa dediť po poručiteľovi (terajšom dedičovi). To znamená, že ak by právo štátu poručiteľa A nepovoľovalo dedičovi B z iného štátu dediť, potom Abú Hanífa povedal, že v prípade smrti osoby B, nebude dedič zo štátu A dediť po osobe B v rámci zásady reciprocity.

d) Otroctvo. Otroctvo už zaniklo, čo znamená, že právne normy upravujúce túto otázku sa už dnes neaplikujú.³²

³²

Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1101-1102.

5.9. Štátna pokladnica

Ak by nastala situácia, že by porúčiteľ nezanechal závet, nemal by žiadnych dedičov a po splatení dlhov a nákladov na pohreb by ostal po ňom majetok, potom majetok porúčiteľa ostáva štátu. Riadi sa to zásadou, že žiaden majetok by nemal ostať bez vlastníka, ktorý by ním nakladal a vedel ho zužitkovať. Zaradenie majetku porúčiteľa do štátnej pokladnice je preto poslednou možnosťou, ako naložiť s majetkom porúčiteľa, ak by nepripadol nikomu inému.³³

5.10. Príklady dedenia zo zákona

Život so sebou prináša rôzne opakujúce sa situácie. To platí aj o dedičskom práve. Ako sme uviedli, dedičské právo podľa islamského práva je postavené na troch základných zásadách. Jedna z nich určuje, že dedičský podiel muža je dvojnásobný ako dedičský podiel ženy. Z doterajšieho výkladu je jasné, že toto pravidlo neplatí vždy a nie vždy je konečný dedičský podiel muža dvojnásobok dedičského podielu ženy. Vo všeobecnosti rozoznávame štyri prípady, keď by žena mohla dediť polovicu dedičského podielu muža. Naproti tomu rozoznávame 30 prípadov, keď žena dedí rovnaký podiel ako muž. A rozoznávame 10 prípadov, keď žena dedí väčší podiel ako dedí muž. V dedičskom práve sa vyskytujú aj prípady, keď žena dedí a muž nie. Z tohto celkového počtu je jasné, že variácie výšky konečného podielu dedičov na pozostalosti sú rôzne. V nasledujúcom výklade si uvedieme príklady, ako sa

³³

Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, 2004, str. 1120.

všetky spomenuté tri zásady spoločne uplatňujú tak, aby z tohto vzišiel konečný určitý podiel dediča na pozostalosti. Použijeme pritom výkladu prostredníctvom tabuliek, ktoré nám tieto podiely jednotlivých dedičov lepšie spríehľadnia.

5.10.1. Situácie, keď je podiel muža raz taký, ako podiel ženy

1. Situácia, keď zomrie otec alebo matka a zanechajú deti. V tomto prípade sa majetok delí medzi deti v pomere: 1 diel dcére a 2 diely synovi. To sa potom vzťahuje aj na potomkov týchto detí (vnukov poručiteľa) ak by syn alebo dcéra poručiteľa už nežili. (Korán 4:11)

Dedičstvo po otcovi alebo matke	
Syn	dcéra
2 diely	1 diel

2. Situácia, keď poručiteľ nezanechá deti, manžela alebo manželku a jeho rodičia sú živí. V tomto prípade dedí matka jednu tretinu a otec dve tretiny. Ako sme už uviedli, platí tu princíp, že muž je v tomto prípade povinný finančne zabezpečiť svoju manželku.

3. Situácia, keď po poručiteľovi ostane vlastná sestra spolu s vlastným bratom alebo ostane sestra s bratom od toho istého otca. V tomto prípade sa uplatňuje tiež pomer 1 diel ku dvom. (Korán 4:176)

Dedičstvo v prípade, keď po poručiťovi ostane vlastná sestra spolu s vlastným bratom alebo ostane sestra s bratom od toho istého otca				
Brat od tej istej matky a otca	Sestra od tej istej matky a otca	Alebo	Brat od toho istého otca	Sestra od toho istého otca
2 diely	1 diel		2 diely	1 diel

4. Ostatné situácie, keď žena dedí 1 podiel a muž 2 podiely. Tieto prípady sú obsiahnuté vo verši Koránu 4:12. Ide o situácie, keď by jeden z manželov zomrel a druhý manžel by bol ešte živý.

Situácia, keď by jeden z manželov zomrel a druhý manžel by bol ešte živý		
	Manžel	Manželka
V prípade, ak by po poručiťovi neostali deti	1/2 zvyšku pozostalosti	1/4 zvyšku pozostalosti
V prípade, ak by po poručiťovi ostali deti	1/4 zvyšku pozostalosti	1/8 zvyšku pozostalosti

5.10.2. Situácie, keď je podiel muža a ženy rovnaký

1. Situácia, keď dedí po poručiteľovi jeho matka a otec a spolu s nimi jeden syn alebo jedna dcéra alebo dve dcéry (a viac).

Situácia 1.1

Otec	matka	syn
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov, keďže v tomto prípade nemá určený povinný podiel

Situácia 1.2

Otec	Matka	Dve dcéry
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade ak ostane niečo nerozdelené dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel	4 diely

Situácia 1.3

Ak by žena zomrela a zanechala by nižšie uvedených dedičov, majú matka a otec ten istý podiel			
Manžel	Otec	Matka	Dcéra
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade ak ostane niečo nerozdelené dedí nerozdelený zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov

Situácia 1.4

Prvá situácia nastáva, keď stará mama poručiteľ'a dedí ten istý podiel ako otec poručiteľ'a, napriek tomu, že je ona vo vzdialenejšej línii príbuzenstva		
Otec	Stará mama	Syn
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	dedí zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	1 diel	

Druhá situácia nastáva, keď stará mama poručiteľ'a dedí ten istý podiel ako otec poručiteľ'a, napriek tomu, že je ona vo vzdialenejšej línii príbuzenstva		
Otec	Stará mama	Dve dcéry
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade ak ostane niečo nerozdelené dedí nerozdelený zostatok podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel	4 diely

2. Situácia, keď dedia vlastní bratia matky s vlastnými sestrami matky. Korán 4.12.

Verš Koránu jasne hovorí o tom, že ak ide o bratov a sestry od tej istej matky, potom dedia rovnakým dielom. Tu rozoznávame viaceré varianty dedičov.

Situácia 2.1.

Manžel poručiteľ'ky	Matka poručiteľ'ky	Brat poručiteľ'ky z matkinej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti

3 diely	2 diely	1 diel
---------	---------	--------

Manžel poručiťky	Matka poručiťky	Sestra poručiťky z matkinej strany
$\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	1 diel

Situácia 2.2.

Manžel poručiťky	Matka poručiťky	Brat poručiťky z matkinej strany	Sestra poručiťky z matkinej strany
$\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti	Delia sa o $\frac{1}{3}$ zvyšku pozostalosti rovnakým dielom	
3 diely	1 diel	1 diel	1 diel

3. Situácia, keď by žena zomrela a dedili by po nej manžel, matka, dve sestry z matkinej strany a vlastný brat (od tých istých rodičov).

Manžel poručiteľky	Matka poručiteľky	Dve sestry poručiteľky od spoločnej (tej istej) matky	Brat od spoločných rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok. V tomto prípade ale neostalo nič z pozostalosti, takže v skutočnosti nededí nič.
3 diely	1 diel	2 diely	0

Napriek uvedenému deleniu, zachovala sa správa o tom, že Omar Bin Al Chattáb (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada a druhý kalif po smrti proroka), Zajd (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada) a Usmán Bin Affán (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada a tretí kalif po smrti proroka) rozhodli trochu inak, pretože sa priklonili k tom, že brat má v tomto prípade dediť. Ich rozhodnutie znelo nasledujúco

Manžel poručiťky	Matka poručiťky	Dve sestry poručiťky od spoločnej (tej istej) matky	Brat od spoločných rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Delia sa o 1/3 zvyšku pozostalosti rovnakým dielom. To znamená, že v tomto prípade majú muži a ženy rovnaký podiel, pričom žena je v tomto prípade z hľadiska príbuzenstva vo vzdialenejšej línii ako muž, ale aj tak dedí taký istý podiel ako muž.	
3 diely	1 diel	2 diely	

4. Situácia, keď majú muž aj žena rovnaké podiely v prípade, ak by dedil len jeden dedič. To znamená, že ak poručiť zomrie a zanechá jedného potomka či už muža alebo ženu, výsledok je ten istý, že tento jeden potomok zdedí všetko.

	Dedič - muž	Podiel dediča na zvyšku pozostalosti	Dedička - žena	Podiel dedičky na zvyšku pozostalosti
4.1	Otec	Dedí celú pozostalosť podľa	Matka	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti

		princípu dedenia z nepovinných podielov.		+ nerozdelený zostatok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al radd).
4.2	Syn	Dedí celú pozostalosť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	Dcéra	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al radd).
4.3	Brat	Dedí celú pozostalosť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	Sestra	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al radd).

4.4	Manžel	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok mu ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al radd).	Manželka	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al radd).
4.5	Strýko z matkinej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al Arhám).	Teta z matkinej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al Arhám).
4.6	Strýko z otcovej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu dedenia z nepovinných podielov.	Teta z otcovej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al Arhám).

Existujú aj ďalšie situácie, keď sú podiely muža a ženy rovnaké. Ale právne stanoviská právnych autorít sa tu rôznia. Rozdielnosť týchto stanovísk je niekedy len formálna – len iný titul dedenia, ale podiely ostávajú rovnaké, inokedy sa ale tieto

stanoviská rozdeľujú aj v konečných podieloch dedičov. V tomto prípade ide už o rozvetvené právne stanoviská ohľadom situácii, ktoré Korán neuvádza a pri ktorých tieto právne autority – učenci použili hlavne metódu analógie.

5. Ďalšie situácie.

5.1. Rovnaké dedičské podiely v prípade vlastnej sestry a vlastného brata (ktorí pochádzajú od tých istých rodičov).

Manžel	Vlastný brat (pochádzajúci od tých istých rodičov)
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok na zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov.
1 diel	1 diel

Manžel	Vlastná sestra (pochádzajúca od tých istých rodičov)
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel

Manžel	Dcéra	Vlastný brat (pochádzajúci od tých istých rodičov)
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov.
1 diel	2 diely	1 diel

Manžel	Dcéra	Vlastná sestra (pochádzajúca od tých istých rodičov)
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti s dcérou z titulu dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére.
1 diel	2 diely	1 diel

5.2. Situácia, keď sa dedičský podiel sestry pochádzajúcej od tej istej matky (v tomto prípade vzdialenejšia z hľadiska

dedičskej postupnosti) rovná bratovi pochádzajúceho od oboch rodičov (od spoločných rodičov).

Manžel	Matka	Sestra matky	Brat pochádzajúci od oboch (spoločných) rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov.
3 diely	1 diel	1 diel	1 diel

5.3. Situácia, keď je počet žien a mužov rovnaký a ide pritom o takých dedičov, ktorých dedičské podiely nemôžu byť zastreté alebo krátené.

Zastretie dediča (niekto kto by mal dediť nededí) môže nastať vtedy, keď by mal niekto dediť zo zákona, ale existuje dedič, ktorého dedičské právo je silnejšie (napr. v príbuzenskej postupnosti je na bližšom mieste k poručiteľovi) a z tohto dôvodu ten, kto mal dediť nededí. Napríklad dedičský podiel brata je zastretý dedičským podielom otca.

Krátenie dedičského podielu znamená, že podiel dediča môže byť krátený (dostane menej ako mal) z dôvodu existencie ďalšieho dediča. Napríklad podiel matky môže byť krátený z 1/3 na 1/6 ak by existovala vedľajšia vetva, ktorá dedí po poručiteľovi.

V tomto smere rozoznávame šiestich dedičov, ktorí nemôžu byť nikdy zastretí alebo opomenutí. Sú to: Manžel, manželka, syn, dcéra, otec, matka. Takže ide o tri kategórie mužských potomkov a tri kategórie ženských potomkov.

5.4. Situácia, keď má dedič zvyšok príbuzenstva - Zavi Al Arhám (ostatní príbuzní). Z právneho hľadiska tu rozoznávame tri právne stanoviská a právne smery, aký princíp sa má zvoliť pri určovaní dedičských podielov zvyšku príbuzenstva.

5.4.1. Prvý právny smer zastáva právne stanovisko, že ostatní príbuzní sú si rovní pri dedení, bez ohľadu na to, či ide o muža alebo ženu a bez ohľadu na to v akej príbuzenskej vzdialenosti sú od poručiťa. Ako príklad si uvedieme nasledujúcu situáciu, keď všetci dedičia dedia rovnakým dielom.

Dcéra dcéry	Syn dcéry	Strýko z matkinej strany	Teta z matkinej strany
1 diel	1 diel	1 diel	1 diel

Tento prvý právny smer, ako sme uviedli, pri zvyšku príbuzenstva určuje rovnaké dedičské podiely mužovi aj žene.

5.4.2. Druhý právny smer zastáva právne stanovisko podľa ktorého príbuzní dedia taký podiel, aký by dedili pôvodní dedičia, keby boli žili (a po ktorých by následne dedili títo zvyšní príbuzní). To znamená, že v prípade, ak by dedila dcéra dcéry a syn sestry poručiťa, ich dedičské podiely by boli nasledujúce.

Dcéra dcéry	Syn sestry
Pôvodný dedičský podiel dcéry	Pôvodný dedičský podiel sestry
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.

5.4.3. Tretí právny smer zastáva právne stanovisko podľa ktorého sa berú do úvahy tí najbližší príbuzní k poručiťovi (a tí dedia). To znamená, že ak by napríklad boli živí syn dcéry a syn tety z otcovej strany, potom by všetko zdedil syn dcéry a syn tety z otcovej strany by nededil nič.

Syn dcéry	Syn tety z otcovej strany
Zdedí všetko	Nededí nič

5.10.3. Situácie, keď je dedičský podiel ženy väčší ako je dedičský podiel muža

Ako sme už uviedli, dedí sa podľa islamského náboženstva na základe a) zákonom povinne určených dedičských podielov (neopomenuteľní dedičia), b) podielu na

nerozdelenom zostatku zvyšku pozostalosti po rozdelení povinných podielov určeným dedičom.

a) Dedičské podiely povinne určené zo zákona. Ide o povinné podiely, ktoré boli určené v Koráne. To znamená, že dedič dostane svoj zákonom určený podiel, ktorý môže predstavovať $\frac{2}{3}$ alebo $\frac{1}{3}$ alebo $\frac{1}{6}$ alebo $\frac{1}{2}$ alebo $\frac{1}{4}$ alebo $\frac{1}{8}$. Príklady, kedy kto koľko dostane sme už uviedli v predchádzajúcom výklade.

b) Dedičský podiel na nerozdelenom zostatku zvyšku pozostalosti po rozdelení povinných podielov určeným dedičom. To znamená, že potom, ako sa rozdelia povinné podiely, nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti sa rozdelí medzi ostatných príbuzných. Tu už nie sú vopred určené povinné podiely.

Pri uvedenom systéme delenia dedičstva zistíme, že ženy dedia v mnohých prípadoch viac (ako muži) na základe vopred určených povinných dedičských podielov, než by predstavoval ich dedičský podiel na zvyšku pozostalosti pokiaľ by mali dediť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov. To dokonca platí aj pri uplatnení princípu jeden podiel žene ku dvom podielom mužovi pri súčasnom zaťažení muža povinnou vyživovacou povinnosťou. Nasledujúca tabuľka nám to lepšie objasní.

Povinné podiely na základe Koránu a tradície proroka Muhammada
--

<i>(Všetky povinné dedičské podiely určuje Korán. Tradícia po prorokovi Muhammadovi určuje len zákonný podiel starej mamy na dedičstve.)</i>

$\frac{2}{3}$ podiel na zvyšku	$\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku	$\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku	$\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku	$\frac{1}{4}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{8}$ podiel na zvyšku pozostalosti
---	---	---	---	---	---

pozostal osti	pozostal osti	pozostal osti	pozostal osti		
1. Dve dcéry a viac (dve a viac dedia spoločne 2/3 podiel na zvyšku pozostalosti)	1. Jediná dcéra	1. Matka	1. Matka	1. Manžel	1. Manželka
2. Dve dcéry syna a viac	2. Jediná dcéra syna	2. Sestra od tej istej matky	2. Stará mama	2. Manželka	
3. Dve sestry a viac od spoločného otca a matky	3. Jediná sestra od spoločného otca a matky	3. Brat od tej istej matky	3. Dcéra syna		
4. Dve sestry a viac od spoločného otca	4. Jediná sestra od spoločného otca	4. Iní zákonní dedičia.	4. Sestra od toho istého otca		

	5. Manžel		5. Sestra od tej istej matky		
			6. Brat od tej istej matky		
			7. Otec		
			8. Starý otec		

Z uvedenej tabuľky vyplýva nasledujúce:

1. Najväčší zákonom určený podiel v Koráne predstavuje $\frac{2}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti (t. j. po splatení dlhov a vykonaní závetu). Tento podiel je určený výlučne ženám a nie mužom.
2. Podiel predstavujúci $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Tento podiel pripadá manželovi v prípade, ak by neexistovali potomkovia. Je to veľmi zriedkavá situácia. Zvyšok, t. j. druhú polovicu zvyšku pozostalosti dedia už len štyri druhy žien (uvedené v tabuľke).
3. Podiel predstavujúci $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Takýto podiel môže pripadnúť dvom ženám, ktorými sú matka v prípade ak nie sú potomkovia, ktorí by dedili alebo v prípade ak by neexistovali dvaja bratia a viac. Ďalej môže pripadnúť sestrám matky (dve a viac) v prípade ak by neexistovali predkovia ani potomkovia poručiťľa, ktorí by dedili. Tretina pozostalosti môže pripadnúť aj bratom matky za tých istých podmienok. Alebo môže pripadnúť aj bratovi od tej istej matky spolu so sestrou od tej istej matky a rozdelí sa medzi nimi rovnakým dielom.

4. Podiel predstavujúci $\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten môže pripadnúť piatim druhom žien a trom druhom mužov.
5. Podiel predstavujúci $\frac{1}{4}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten pripadne manželovi, ak by existovali popri ňom potomkovia, ktorí by dedili po manželke. Tento podiel môže pripadnúť aj manželke v prípade, ak by neexistovali potomkovia, ktorí by dedili po manželovi.
6. Podiel predstavujúci $\frac{1}{8}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten dostane manželka v prípade ak by mal manžel potomkov, ktorí by dedili po ňom.

Stanovenie povinných podielov pre ženu a muža je v podstate v prospech ženy. Tá totiž dedí zo zákona povinný podiel v 17 prípadoch (v 17. prípadoch nesmie byť opomenutá) oproti 6 prípadom v ktorých dedí muž povinne zo zákona. Dedenie zo zákona znamená, že dedič musí dostať povinný zákonný podiel, ktorý mu je určený a nesmie byť vylúčený z dedenia. Takto stanovené povinné zákonné podiely znamenajú, že existujú situácie v ktorých žena v konečnom dôsledku zdedí viac ako muž. Ide napríklad o tieto situácie:

1. Situácia, keď sú určené $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti ženám. Nasledujúce príklady nám to lepšie objasnia.
 - 1.1. Ak by žena zomrela a zanechala by 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco

Manžel	Otec	Matka	Dve dcéry
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 + 0 dielov	2 diely	8 dielov
12 hektárov	8 hektárov	8 hektárov	32 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každá dcéra 16 hektárov

Manžel	Otec	Matka	Dvaja synovia
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
3 diely	2 diely	2 diely	5 dielov

15 hektárov	10 hektárov	10 hektárov	25 hektárov
-------------	-------------	-------------	-------------

Podľa tejto tabuľky dostane každý syn 12,5 hektára.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože za tých istých podmienok keď by dedili dve dcéry, dedila by každá z nich 16 hektárov a keď by dedili dvaja synovia, dedil by každý z nich 12,5 hektára.

1.2. Ak by žena zomrela a zanechala by 48 hektárov pôdy a dedili by po nej dediči v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Dve sestry od spoločného otca a matky	Matka
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	4 diely	1 diel
48 hektárov / 8 = 6 hektárov	18 hektárov	24 hektárov	6 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každá sestra 12 hektárov

	Manžel	Matka	Dvaja bratia od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
	3 diely	1 diel	2 diely
48 hektárov / 6 = 8 hektárov	24 hektárov	8 hektárov	16 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každý brat 8 hektára.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože za tých istých podmienok, keď by dedili dve sestry, dedila by každá z nich 12 hektárov a keď by dedili dvaja bratia, dedil by každý z nich 8 hektárov.

2. Situácia, keď predstavuje povinný zákonný podiel 1/2 zvyšku pozostalosti. Ide o situáciu, ktorá je v niektorých prípadoch v prospech ženy v porovnaní so situáciou, keď muž dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov. Na objasnenie tejto situácie si uvedieme nasledujúce dva príklady.

2.1. Ak by žena zomrela a zanechala by 156 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Otec	Matka	Dcéra
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	2 + 0 diely	2 diely	6 dielov
156 hektárov / 12 = 12 hektárov	36 hektárov	24 hektárov	24 hektárov	72 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane dcéra 72 hektárov.

	Manžel	Otec	Matka	Syn
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na pozostalosti	1/6 podiel na pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
	3 diely	2 diely	2 dielov	5 dielov
156 hektárov /	39 hektárov	26 hektárov	26 hektárov	65 hektárov

12 = 13 hektárov				
---------------------	--	--	--	--

Podľa tejto tabuľky dostal syn 65 hektárov.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože za tých istých podmienok dedí dcéra 72 hektárov a syn dedí 65 hektárov.

2.2. Ak by žena zomrela a zanechala by 48 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Matka	Sestra od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	2 diely	3 diely
48 hektárov / 8 = 6	18 hektárov	12 hektárov	18 hektárov

Manžel	Matka	Dvaja synovia
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
3 diely	2 diely	1 diel

24 hektárov	16 hektárov	8 hektárov
-------------	-------------	------------

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu je v tomto prípade omnoho výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože sestra od spoločných rodičov dedila 18 hektárov a dvaja synovia dedili spolu 8 hektárov.

Na tomto mieste je potrebné uviesť, že v prípade nedeliteľných čísiel na celé čísla sa podiely počítajú tak, že sa spočítajú dohromady k najbližšiemu deliteľnému číslu a potom sa nimi vydolí suma predstavujúca sumu zvyšku pozostalosti. Ide o pravidlo delenia (v arabskom jazyku nazvaný Al Awal), ktorý sa prvýkrát uplatnil za života druhého kalifa po smrti posla a proroka Muhammada, Omara Biin Al Chattába, ktorý ho uzákonil s cieľom čo najspravodlivejšie rozdeliť pozostalosť medzi dedičmi zo zákona. To znamená, že podľa tohto pravidla (pravidla Al Awal) sa v prvej tabuľke vypočítali zákonné podiely dedičov zo zákona (neopomenuteľných dedičov) a nimi sa vydolil počet hektárov predstavujúce zvyšok pozostalosti.

V prvom prípade mal manžel dostať $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a zvyšok mal pripadnúť sestre od spoločného otca a matky. Zo zákona ale má manžel dostať $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a sestra od spoločného otca a matky $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Dokopy by to predstavovalo približne 133 %. Preto sa určilo, že sa zvyšok pozostalosti vydolí číslom, ktoré je najbližšie deliteľné na daný prípad, t. j. číslom 8. Na základe toho potom dostal manžel 3 diely, matka 2 diely a sestra od spoločného otca a matky 3 diely na zvyšku pozostalosti. To predstavuje 8 dielov z 8, t. j. 100 % zvyšku pozostalosti.

3. Situácia, keď je určený povinný zákonný podiel $\frac{1}{3}$ zvyšku pozostalosti. Aj v tomto prípade môže byť takýto zákonný povinný podiel v prospech ženy na úkor muža. Na objasnenie tejto situácie si uvedieme tri nasledujúce príklady.

3.1. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 48 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manželka	Matka	Dve sestry od spoločnej matky	Dvaja bratia od spoločného otca a matky
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Zdedia nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
	3 diely	2 diely	4 diely	3 diely
48 hektárov / $12 = 4$	12 hektárov	8 hektárov	16 hektárov	12 hektárov

V tomto prípade pripadlo každej sestre pochádzajúcej od spoločnej matky 8 hektárov (pritom sú z hľadiska príbuzenskej postupnosti vzdialenejšie ako bratia od

spoločného otca a matky). Bratia od spoločného otca a matky dostanú 12 hektárov, 6 hektárov pre každého. To znamená, že v tomto prípade dediči mužského pohlavia dostali menej ako dediči ženského pohlavia. Takže zákonom určené povinné podiely môžu byť v určitých prípadoch pre ženy výhodnejšie, ako keď by dedili bez určenia zákonného povinného podielu.

3.2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 120 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Sestra matky	Bratia od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Zdedia nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
	3 podiely	2 podiely	1 podiel
120 hektárov / $6 = 20$	60 hektárov	40 hektárov	20 hektárov

V tomto prípade dostala každá sestra matky dvojnásobný podiel toho, čo dostal brat od spoločného otca a matky, napriek tomu, že brat od spoločného otca a matky je v príbuzenskej línii bližší k poručiteľovi než sestra matky.

3.3. Pre zaujímavosť uvedieme príklad, keď nie vždy je zhoda medzi učencami ohľadom delenia pozostalosti nad rámec povinných podielov (delenia nerozdeleného zostatku zvyšku

pozostalosti v prípadoch, keď Korán neustanovil povinné podiely). Prví muslimovia po smrti proroka Muhammada a aj učenci neskôr sa rozdelili v právnych stanoviskách ohľadom podielu matky v prípade, ak by žil otec poručiteľa a dedili by popri matke aj manžel a otec. Ak by sme postupovali podľa presne určených podielov, dedili by všetci takto: manžel by dedil $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka by dedila $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a otcovi by ostal $\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov. Tu ale máme dve základné právne stanoviská, ktoré sa rozchádzajú v dedičskom podiele matky a otca:

a) Právne stanovisko, ktoré hovorí, že ak by dedila matka a s ňou manžel a otec, potom dostane manžel $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka dostane $\frac{1}{3}$ z druhej polovice zvyšku pozostalosti a otec dostane $\frac{2}{3}$ zvyšku podľa princípu dedenia z nepovinných podielov, tak, aby mal otec väčší podiel ako matka. Toto právne stanovisko zastávali napríklad prorokovi spoločníci kalif Omar Bin Al Chattáb a Zajd Bin Sábət. Je zrejmé, že pri tomto svojom stanovisku brali do úvahy systém sociálnej starostlivosti, keď je otec povinný finančne zabezpečiť aj matku, ktorá dedí a teda vychádzali z princípu väčšieho finančného zaťaženia otca oproti žiadnemu finančnému zaťaženiu matky.

b) Druhé právne stanovisko, ktoré zastával prorokov spoločník Ibn Abbás sa opieralo o doslovný výklad verša, keď povedal, že z dikcie verša je jasné, že zákonný povinný dedičský podiel matky v prípade neexistencie potomkov alebo dvoch a viac bratov poručiteľa je $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti bez ohľadu na to, či bude jej podiel väčší než podiel otca. Ibn Abbás sa v tomto ohľade spýtal Zajda: „Hovoríš, že matka má dediť tretinu zvyšku (p. a. po odrátaní $\frac{1}{2}$ prináležiacej manželovi). Nachádzaš toto niekde v knihe Božej alebo

vyslovuješ svoj právny názor?“ Zajd odpovedal: „Vyslovujem svoj právny názor. Neuprednostním matku pred otcom ...“
 Aby sme si lepšie vysvetlili uvedené rozdielne právne stanoviská, uvedieme nasledujúce dva príklady.

A) Dedenie podľa prvého právneho stanoviska

Manžel	Matka	Otec
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na druhej polovici zvyšku pozostalosti + to, čo ostane potom, ako manžel dostane svoj podiel	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	1 diel	2 diely

B) Dedenie podľa druhého právneho stanoviska

Manžel	Matka	Otec
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	2 diely	1 diel

Keďže obe právne stanoviská majú svoje opodstatnenie, môžeme sa stretnúť s tým, že do dnešných zákonných právnych úprav sa v niektorých krajinách implementovalo prvé právne stanovisko, v iných zasa to druhé.

4. Situácia, keď je určený povinný zákonný podiel $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti. Aj v tomto prípade môže byť v niektorých prípadoch určenie tohto povinného zákonného podielu v prospech ženy oproti situáciám, keď by mala dediť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.

4.1. Situácia, ak by poručiteľ zanechal 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Matka	Sestra matky	Dvaja bratia a viac od spoločného otca a matky
$\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti	$\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
30 hektárov	10 hektárov	10 hektárov	10 hektárov

Ako vidíme na uvedenom príklade, ženy – matka a sestra matky dostali po $\frac{1}{6}$ zo zvyšku pozostalosti. Dvaja bratia a viac pochádzajúci od toho istého otca a matky si delia všetci $\frac{1}{6}$ podielu na zvyšku pozostalosti.

4.2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 648 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manželka	Otec	Matka	Dcéra	Dcéra syna
1/8 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + nerozdeľný zostatok zvyšku pozostalosti by dedil podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	4 diely	4 diely	12 dielov	4 diely
72 hektárov	96 hektárov	96 hektárov	288 hektárov	96 hektárov

Manželka	Otec	Matka	Dcéra	Syn syna
1/8 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.
3 diely	4 diely	4 diely	12 dielov	1 diel
81 hektárov	108 hektárov	108 hektárov	324 hektárov	27 hektárov

Podľa uvedeného príkladu dostala dcéra syna 4 diely, pretože jej dedičský podiel predstavoval 1/6 na zvyšku pozostalosti. Syn syna naproti tomu dostal len jeden diel, pretože mu nenáleží zákonný podiel a teda dedí len to, čo sa v zmysle zákona nerozdelilo. Takže dcéra syna dostala minimálne 4 x viac ako dostal syn syna.

4.3. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Matka	Matka matky	Matka otca
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok sa jej vracia z dôvodu Al radd	Je zastretá matkou	Je zastretá matkou
60 hektárov	0	0

Matka v tomto prípade zastiera všetky staré matky, pretože sama dedí.

Otec	Matka matky	Matka otca
Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Je zastretá otcom
50 hektárov	10 hektárov	0

Na rozdiel od matky (v predchádzajúcom príklade), otec v tomto prípade zastrel len matku z jeho strany. To znamená, že nededí jeho matka, keďže dedí on.

Aj v tomto prípade vidieť, že povinný zákonný podiel je v prospech ženy, keď dedila v prvom prípade 60 hektárov, teda všetko a v druhom prípade (aj keď ide o úplne totožný prípad len namiesto matky nastúpil otec) otec dedil len 50 hektárov, pretože matka matky dedila 10 hektárov.

5.10.4. Situácie, keď žena dedí, ale muž, ktorého dedičské postavenie je podobné jej dedičskému postaveniu, nededí (nemá žiaden podiel na pozostalosti)

1. Ak by poručník zomrel a zanechal by 195 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Otec	Matka	Dcéra	Dcéra syna
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdeľný zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov	2 diely
39 hektárov	26 hektárov	26 hektárov	78 hektárov	26 hektárov

Manžel	Otec	Matka	Dcéra	Syn syna
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov	0
45 hektárov	30 hektárov	30 hektárov	90 hektárov	0

Ako vidíme z uvedených dvoch tabuliek, dcéra syna dostala 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti (26 hektárov). Na strane druhej syn syna nedostal žiaden podiel.

2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 84 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Sestra od spoločného otca a matky	Sestra z otcovej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	3 diely	1 diel
36 hektárov	36 hektárov	12 hektárov

Manžel	Sestra od spoločného otca a matky	Brat z otcovej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	1 diel	0
42 hektárov	42 hektárov	0

V tomto prípade dostala sestra z otcovej strany zákonný podiel v pomere 1/6 podielu na zvyšku pozostalosti, ktorý sa rovnal 12 hektárom. Na strane druhej brat z otcovej strany, ktorý je na tej istej dedičskej úrovni a v tom istom dedičskom postavení, nedostal nič (nezdedit nič).

3. Dedenie starej mamy. Dedenie starej mamy je osobitný prípad dedenia, pretože častokrát dedí aj vtedy, keď starý otec, ktorý je na tej istej dedičskej úrovni, nededí. Aké je teda pravidlo na základe ktorého stará mama dedí? Predtým než si zodpovieme túto otázku, vysvetlíme si v stručnosti niečo o postavení starej mamy a starého otca z hľadiska dedičského práva.

A) Starý otec. Starý otec, ktorý dedí (nie je vylúčený z možnosti dedenia) je ten, ktorý je priamym predkom poručiteľa v ktorého linii medzi poručiteľom a ním nie je žiadna matka. Inak povedané je to osoba mužského pohlavia, ktorá má vzťah k poručiteľovi po mužskej línii. Ide napríklad o otca otca (deda) alebo otca otca otca (pradeda) bez ohľadu na to, koľko stupňov je medzi nimi (medzi poručiteľom a dedičom). Naproti

tomu starý otec, ktorý nededí je otec matky poručiteľa, otec matky matky poručiteľa a pod.

B) Stará mama. Stará mama, ktorá dedí (nie je vylúčená z možnosti dedenia) je tá, v línii ktorej medzi ňou a poručiteľom nie je starý otec, ktorý nededí. Inak povedané je to každá stará mama u ktorej nie je v línii medzi ňou a poručiteľom otec medzi dvoma matkami. Takýmto spôsobom je matka otca matky taká stará mama, ktorá nededí. Naproti tomu matka matky a matka matky otca dedia.

Na základe uvedeného budú v zmysle nasledujúcej tabuľky dediť starí otcovia BA a BAA. Starí otcovia CA, BBA, CAA a CBA nebudú dediť. Naopak staré mamy budú všetky dediť okrem CAB, pretože je v línii medzi ňou a poručiteľom starý otec, ktorý nededí.

CBB Matk a matky matky poručí teľa <u>(dedí)</u>	CBA Otec matky matky poručí teľa (nede dí)	CAB Matk a otca matky poručí teľa (nede dí)	CAA Otec otca matky poručí teľa (nede dí)		BBB Matk a matky otca poručí teľa <u>(dedí)</u>	BBA Otec matky otca poručí teľa (nede dí)	BAB Matka otca otca poručíte ľa <u>(dedí)</u>	BAA Otec otec otca poručíte ľa <u>(dedí)</u>
CB Matka matky poručiteľ'a <u>(dedí)</u>		CA Otec matky poručiteľ'a (nededí)			BB Matka otca poručiteľ'a <u>(dedí)</u>		BA Otec otca poručiteľ'a <u>(dedí)</u>	
C Matka poručiteľ'a <u>(dedí)</u>					B Otec poručiteľ'a <u>(dedí)</u>			
				A Poru čiteľ' - syn				

Ako z tabuľky vyplýva:

Starí otcovia (muži) poručiteľ'a, ktorí dedia sú len BA a BAA. Nededia CA, BBA, CAA a CBA. To znamená dvaja muži dedia a štyria nie.

Staré matky (ženy), ktoré dedia sú BB, BAB, BBB, CB a CBB. Nedejí iba CAB. To znamená, že päť žien dedí a jedna nie.

Na základe uvedenej tabuľky zistíme, že sú dva prípady, keď má žena podiel na pozostalosti a muž v obdobnom dedičskom postavení nededí.

Otec matky	Matka matky
Nededí, pretože nepatrí do okruhu dedičov (je vylúčený z možnosti dedenia)	Dedí 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu Al radd

Otec matky matky	Matka matky matky
Nededí, pretože nepatrí do okruhu dedičov (je vylúčený z možnosti dedenia)	Dedí 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu Al radd

Starí otcovia sú v tomto prípade príbuzní, ktorí nededia na základe povinného podielu zo zákona. Na strane druhej stará mama, ktorá je v tej istej príbuzenskej línii k poručníkovi (môže ísť pritom o manželku starého otca, ktorý nededí na základe zákona alebo z titulu Al radd) zdedí celú pozostalosť. Starý otec v takomto prípade nededí nič, jedine že by mu bolo niečo ponechané dobrovoľne v zmysle veršou Koránu 4:8 (to je už ale mimo právnej úpravy povinných zákonných dedičských podielov).

6. Dedenie na základe závetu

Dedenie zo závetu je z hľadiska islamského náboženstva a v jeho intenciách aj z hľadiska islamského práva možné a prípustné. Dokonca už aj niektoré staršie právne stanoviská hovoria o tom, že muslim by mal povinne zanechať závet, aj keď by mal spočívať len v určitom ústnom odkaze alebo poučení pozostalým. Známe právne školy a smery sa ale prikláňajú k stanovisku, že zanechanie závetu nie je povinné. Je to právo poručiťľa, nie jeho povinnosť.

Odkaz podielu na dedičstve na základe závetu možno v stručnosti charakterizovať, ako bezodplatné zanechanie určitého podielu na dedičstve poručiťľom určenej osobe - dedičovi, ktorý ho zdedí po smrti poručiťľa, a to v súlade s právnymi normami islamského náboženstva. Pojmové znaky dedenia na základe závetu sú

1. Existencia poručiťľa. U poručiťľa sa vyžaduje, aby mal právnu spôsobilosť na zriadenie závetu. To znamená, že a) má byť rozumný (nie duševne chorý alebo príliš veľmi mladý), b) nesmie byť v stave blúznenia pri umieraní, c) odkázaný majetok alebo právo musí byť v jeho vlastníctve, d) nesmie mať také dlhy, ktorých výška sa rovná celému dedičstvu, pretože po smrti sa najprv splatia všetky dlhy poručiťľa a až potom sa dedí zo zvyšku, ktorý ostal,
2. Dobrovoľnosť závetu (zriadenie závetu nie je povinné, ale ponechané na zvážení poručiťľa),
3. Jasné označenie dediča zo závetu. To znamená buď označiť konkrétne osoby alebo subjekty alebo aspoň vo všeobecnosti

označiť dedičov druhovo, napr. odkaz určitej sumy chudobným bez konkretizácie určitej osoby,

4. Dedičská spôsobilosť určeného dediča, t. j. určený dedič musí byť spôsobilý dediť. Neplatný je napríklad odkaz zanechaný v prospech určitej sochy, duchov a pod. Taktiež dedič musí byť živý, nesmie byť mŕtvy. V tomto smere sa môže odkázať podiel na dedičstve aj počatému nenarodenému dieťaťu za predpokladu, že sa narodí živé. Dedičskú spôsobilosť väčšina právnych škôl odoprela aj tomu, kto by poručiť zabil (Imám Málek a Hanafijovská právna škola ale pripustili dedenie aj takejto osoby),³⁴

5. Dobrovoľné prijatie dedičstva zo strany určeného dediča zo závetu (určený dedič má možnosť zanechaný podiel na dedičstve odmietnuť),

6. Dedič dostane určený podiel na dedičstve až po smrti poručiť,

7. Dedič zo závetu nesmie byť dedič zo zákona (ak dedí zo zákona, nesmie dediť zo závetu). Tu sa právne školy a smery ale rozchádzajú v tom, že jedni zastávajú stanovisko, že dedič zo zákona nesmie nikdy dediť zo závetu, druhí zastávajú stanovisko, že aj dedič zo zákona môže dediť zo závetu, ale len so súhlasom ostatných dedičov,

8. Dedí sa majetok alebo právo, ktoré sú spôsobilé byť predmetom dedenia. Nespôsobilé sú také majetky, ktoré nie sú v súlade s islamským náboženstvom alebo pri ktorých nie je možný prechod vlastníckeho práva alebo užívacieho práva,

9. Existencia vykonávateľa závetu, t.j. osoby, ktorá závet vykoná. Ten musí byť plnoletý, rozumný a spravodlivý.

10. Súlad s normami islamského náboženstva a v ich intenciách aj s norami islamského práva. Súlad sa ale v dnešnej dobe

³⁴

Sulejmán B. B. Al Jaser, Dôležité momenty súvisiace so závetom, vydavateľstvo: Madár Al Watan, S. A., druhé vydanie 2013

vyžaduje aj s právnymi normami dnešných právnych systémov muslimských krajín, ktoré do svojich zákonov implementovali právne normy islamského práva alebo odkazy na tieto právne normy.

Základným právnym podkladom závetu sú hlavne dva verše Koránu. Sú to verše 2:180 a 5:106. Znamenie (verš) 2:180 hovorí: „Je vám predpísané, ak by sa k niekomu z vás dostavila smrť a zanechal by po sebe niečo dobré, nech odkáže z neho rodičom a príbuzným, a to chvályhodným spôsobom. Je to povinnosť určená bohabojným.“ Znamenie (verš) 5:106 hovorí: „Vy, ktorí ste uverili! Ak sa k niekomu z vás dostaví smrť vo chvíli, keď robí závet, za platné svedectvo sa považuje svedectvo dvoch spravodlivých z vašich radov alebo dvoch iných, ktorí z vašich radov nepochádzajú, pokiaľ by ste práve cestovali po zemi a postihlo by vás nešťastie smrti. Zadržíte ich po modlení, pokiaľ by ste mali pochybnosti, nech odprisahajú na Boha: „Nezameníme našu prísahu za lacný cieľ, aj keby šlo o príbuzného. A nebudeme zatajovať svedectvo Bohom prikázané. Inak by sme patrili medzi hriešnikov.““

Napriek tomu, že zanechanie závetu je dobrovoľná záležitosť, existujú výroky od proroka Muhammada (p.), ktoré nabádajú muslima na to aby zanechal závet. Učenci a právne autority vidia podstatu zanechania závetu aj v tom, aby v ňom človek - poručiteľ uviedol hlavne práva tretích osôb, t. j. kto má uňho dlh, kto si uňho čo uschoval a pod. Takže po správnosti by mal mať každý muslim, aj keď je ešte mladý, napísaný závet v ktorom uvedie podstatné záležitosti. Smrť postihuje mladých aj starých, preto je žiaduce mať závet napísaný a z času načas ho aktualizovať. Na jednej strane je žiaduce, aby muslim mal napísaný závet, ale na strane druhej závet nesmie nikomu uškodiť. Nesmie doň poručiteľ písať také ustanovenia, ktoré by škodili dedičom alebo niektorému z nich. Má sa vždy snažiť byť spravodlivý vo vzťahu ku všetkým

dedičom. Závet so zámerom uškodiť dedičom môže byť následne anulovaný a neplatný.

Dedenie na základe závetu je možné maximálne do výšky jednej tretiny pozostalosti, ktorá ostane po splatení dlhov poručiteľa a po úhrade nákladov spojených s pohrebom. Výnimku tvoria len dva prípady: a) ak by zákonní dedičia súhlasili s tým, že sa môže vykonať takýto závet, alebo b) ak by poručiteľ zomrel a nemal by dedičov. Prorok Muhammad (P.) v jednom zo svojich výrokov povedal: „... odkáž najviac jednu tretinu (p. a. pozostalosti), pričom aj jedna tretina je veľa. Je lepšie, keď zanecháš svojich dedičov bohatších, než aby si ich zanechal chudobných žiadajúci ľudí o finančnú pomoc a podporu ..“ Výrok je zo zbierky výrokov proroka Muhammada od kronikára Al Buchári a kronikára Muslim.

Pri dedení zo závetu nie je rozhodujúce, akého náboženského vyznania je poručiteľ alebo dedič zo závetu (niektorí učenci a právne autority ale podmienili platnosť odkazu dedičovi nemuslimovi tým, že tento dedič nebojuje proti muslimom).

Závet môže byť zriadený dvojakým spôsobom:

1. Písomne, vlastnoručne napísaný závet poručiteľom a ním podpísaný. Vlastnoručne napísaný závet (celý napísaný vlastnoručne, nielen vlastnoručne podpísaný) nie je potrebné dosvedčiť svedectvom svedkov.
2. Písomne alebo ústne za prítomnosti aspoň dvoch spôsobilých svedkov. Svedkovia by mali byť dvaja spravodliví muslimovia (keď by muslimovia neboli, môžu ich nahradiť aj nemuslimovia).

Zmena závetu alebo jeho časti zo strany poručiteľa je prípustná vždy. Až smrťou poručiteľa zaniká možnosť uskutočnenia zmien v závete.

7. Záver

Úprava dedičského práva je azda najkomplikovanejšia právna úprava obsiahnutá v Koráne. Zrejme je to preto, že samotné dedičské právo je vyvrcholením celého systému rodinných a spoločenských vzťahov, sociálnej starostlivosti a pomoci a že ide o prechod celého majetku poručiteľa na ďalšie osoby, ktoré tento majetok budú užívať a spravovať. Podľa islamského chápania majetku a jeho funkcie v tomto terajšom živote, človek je iba dočasným správcom tohto majetku, je zodpovedný za to, ako s ním nakladá a na aké účely. Je zodpovedný aj za spôsob nakladania s týmto majetkom a za to sa nakoniec bude v súdny deň zodpovedať. Majetok má slúžiť ľuďom a nie ľudia majetku.

Skoncipovať túto publikáciu tak, aby bol celý systém dedičského práva vysvetlený čo najjednoduchším a najzrozumiteľnejším spôsobom bolo pomerne ťažké. Bolo tomu tak aj napriek našim doterajším skúsenostiam s písaním podobných publikácií. Takmer všetky publikácie o dedičskom práve v arabskom jazyku sa totiž zaoberajú úzko len dedičským právom. Nezaoberajú sa obširnejším vysvetlením prepojenia celého sociálneho a spoločenského systému s dedičským právom. Sme ale presvedčení o tom, že len vysvetlením takéhoto prepojenia môže dať lepší obraz o celkovej koncepcii dedičského práva a pravidiel na ktorých je vybudovaná.

Napriek našej snahe čo najviac zjednodušiť výklad o dedičskom práve podľa islamského náboženstva, stále si uvedomujeme, že ide o pomerne náročnú úpravu. Na strane

druhej ale ide o oblasť úpravy, ktorá sa v živote nevyskytuje tak často, čo znamená, že nie každý muslim ju musí ovládať (aj keď by mal mať každý moslim snahu poznať ustanovenia islamského náboženstva).

Dúfame preto, že predkladaná publikácia prispeje k lepšiemu pochopeniu právnej úpravy dedičského práva podľa islamského náboženstva.

Použitá literatúra

A. Preklady Koránu do slovenského jazyka:

1. Korán, preklad do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o. rok vydania: 2015, tretie vydanie.
2. KORÁN, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o. rok vydania: 2015, tretie vydanie.

B. Publikácie v slovenskom jazyku:

1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo, vydal: ALJA, s.r.o., druhé vydanie 2002.
2. Abulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie 2013.

C. Publikácie v arabskom jazyku:

1. Dr. Saláhuddín Sultán, dedičský podiel ženy a otázka rovnoprávnosti, vydavateľstvo Nahdat Masr, prvé vydanie v roku 1999/1541 Hižri (elektronická verzia).
2. Al Sejjed Sabeq, Fiqh Al Sunna, vydal: Al Fath lililam Al Arabi, rok vydania 2004 (elektronická verzia).
3. Dr. Muna Chaled Muhammad Ali Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá a okolo neho vedie a odpovede na to, vedecká štúdia uverejnená v časopise Islamské právo a islamské štúdia, č. 20 august 2012 (elektronická verzia).

4. Dr. Muhammad J. T. Abídi, Podmienky vyživovacej povinnosti manželov podľa islamského práva, vydal: Dár Al huda a Dár Al Fadila, rok vydani 2004 (elektronická verzia).
5. Sulejmán B. B. Al Jaser, Dôležité momenty súvisiace so závetom, vydavateľstvo: Madár Al Watan, S. A., druhé vydanie 2013 (elektronická verzia).
6. Sahíh Al Buchári - Zbierka výrokov proroka Muhammada od kronikára Al Buchári, vydanie pripravil: Muhammad Zuheir Al Naser, prvé vydanie 2002/1422 Hižri (elektronická verzia).
7. Sahíh Muslim - Zbierka výrokov proroka Muhammada od kronikára Muslim, vydanie pripravil: Muhammad Fuad Abdulbaqi, druhé vydanie 2000/1421 Hižri (elektronická verzia).
8. Rôzne známe web stránky v arabskom jazyku.

Z našich publikácií

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, ALJA, s.r.o., Bratislava 2008 v znení nasledujúcich vydaní
2. Korán - tridsiata časť v slovenskom jazyku s vysvetlivkami, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, SEA, 1997
3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, ALJA, s.r.o., 1998
4. Abdulwahab Al-Sbenaty, Niektoré črty osobnosti a života proroka Muhammada, 1998
5. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán o Márii a Ježišovi, ALJA, s.r.o., 2000
6. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, ALJA, s.r.o., 2001
7. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo, ALJA, s.r.o., Bratislava 2002
8. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islamské právo (oblasť mieru a vojny), ALJA, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2003

9. Abdulwahab Al-Sbenaty, Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva, ALJA, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2011

10. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2013

11. Abdulwahab Al-Sbenaty, Život a smrť posledné dni človeka v tomto živote a proces pochovávanía, LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2013

12. Abdulwahab Al-Sbenaty, Modlenie podľa islamského náboženstva, LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2016

13. Abdulwahab Al-Sbenaty, O veku Ajše manželky proroka Muhammada, keď sa za proroka vydala, LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2016

14. Abdulwahab Al-Sbenaty, Ramadan mesiac pôstu, LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2016

15. Abdulwahab Al-Sbenaty, Prvý štát muslimov založený za života proroka Muhammada a prvých štyroch kalifov, 2017

16. Abdulwahab Al-Sbenaty, Dedičské právo podľa islamského náboženstva a islamského práva, 2019

Publikácie si môžete zdarma stiahnuť v elektronickej podobe na webovej stránke autora: www.koran.sk .